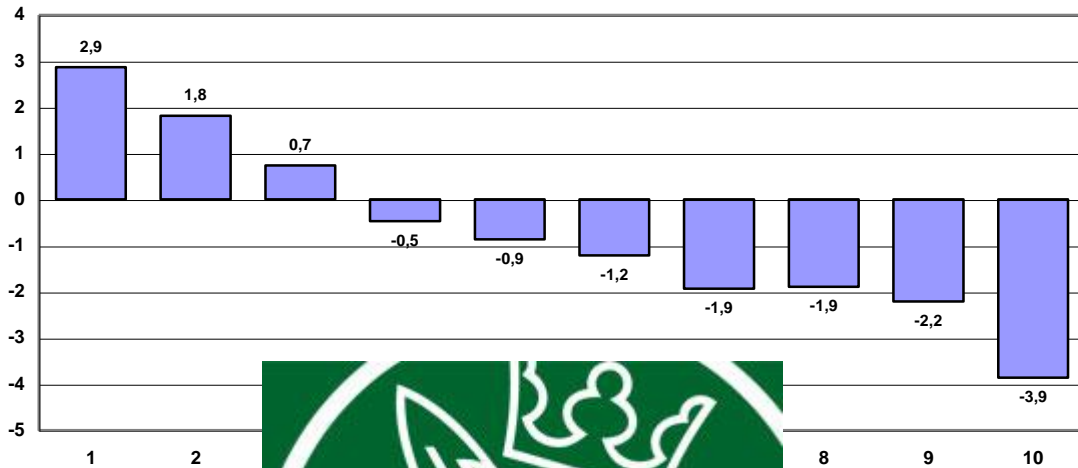
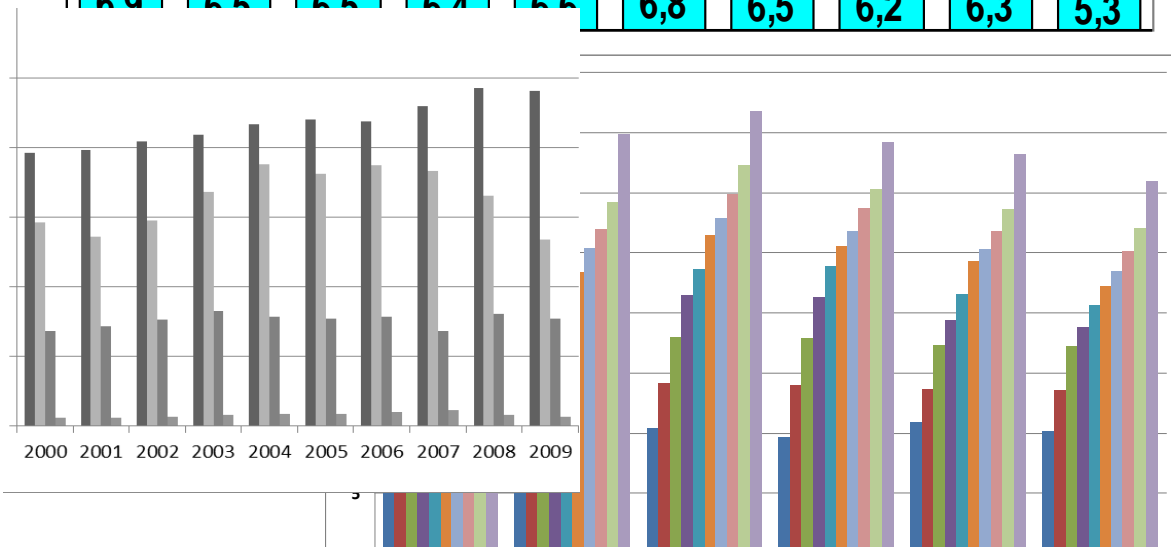

Uusi suunta verouudistukselle

10,5	11,0	11,4	11,8	12,1	12,5	13,2	14,2	15,1	15,1
6,9	6,5	6,5	6,4	6,6	6,8	6,5	6,2	6,3	5,3

Sisältö

Suomen kommunistisen puolueen keskuskomitea: SKP esittää uutta suuntaa verouudistukselle	3
Olli Savela, yliaktuaari: Miten verotusta pitäisi muuttaa?	5
Pertti Honkanen, erikoistutkija: Verotus ja sosiaaliturva	19
Markku Hirvonen, verotutkija: Harmaa talous ja verotus	25
Maija Hakanen, ympäristöpäällikkö: Oikeudenmukaisuutta energia- ja ympäristöverotukseen	30

Suomen kommunistinen puolue, keskuskomitea 10.2.2011:

SKP esittää uutta suuntaa verouudistukselle

Verotus ei ole Suomessa oikeudenmukaista. Eniten veroja suhteessa tuloihinsa maksavat työttömät ja sosiaaliturvan varassa elävät. Vähimmällä pääsevät suurten pääomatulojen saajat. Pörssin ulkopuolisten osakeyhtiöiden omistajat voivat nostaa osinkoja verovapaasti jopa 90 000 euroon asti. Samaan aikaan köyhyysrajan alapuolelle jäävistäkin tuloista joutuu maksamaan veroa.

Porvarihallitus on keventänyt verotusta eri tavoin lähes yhdeksällä miljardilla eurolla. Ne ovat suosineet suurituloisia ja suuryhtiöitä. Samalla ne ovat heikentäneet julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitusta.

Usein puhutaan, kuinka tärkeää on verotuksella kannustaa ihmisiä työntekoon. Siihen nähden on outoa, että nykyään veropolitiikalla kannustetaan hankkimaan pääomatuloja työtulojen sijasta ja vähennetään julkisen sektorin työpaikkoja.

Suomen kommunistisen puolueen mielestä hyvinvointipalvelujen, sosiaaliturvan ja muiden julkisten menojen rahoittamiseksi kerättävät verot tulee koota ensisijassa progressiivisilla, tulojen mukaan kohoavilla veroilla. Verotuksella voidaan näin myös tasoittaa kasvaneita tuloeroja. Samalla SKP muistuttaa, että valtio ja kunnat voivat koota varoja myös kehittämällä julkista yritystoimintaa.

Ei tasaverolle

Nykyinen suuntaus kohti tasaveroa on johtanut siihen, että verotuloista enää noin seitsemän prosenttia kootaan progressiivisilla valtion tuloveroilla. Oikeudenmukaisuuden ja kansalaisten tasa-arvon kannalta on tärkeää, että verot perustuvat veronmaksukykyyn. Kaikkia tuloja tulee verottaa samalla lailla tulojen myötä nousevan progressiivisen asteikon mukaan. Henkilön kaikki tulot pitää laskea yhteen, ovat ne sitten palkkaa, eläkettä tai pääomatuloa.

Myös kunnallisvero tulee muuttua progressiiviseksi. Kunnilla on säilytettävä itsehallinto päättää omasta verotuksestaan, mutta valtion tulee päättää verotettavan tulon alaraja ja muut rajat, joiden puitteissa verotuksen progressio toteutetaan.

Verotettavan tulon alaraja tulee korottaa 1 100 euroon kuukaudessa korottamalla kunnallisverotuksen perusvähennystä. Valtion tuloveron ja kunnallisveron asteikot on laadittava niin, että keskimääräistä palkkatuloa suurempien tulojen verotus kiristyy nykyisestä ja sitä pienempien tulojen verotus kevenee. Tämä tasoittaisi merkittävästi kasvaneita tuloeroja ja ottaisi suurituloisten osalta takaisin viime vuosina alennettuja veroasteikkoja.

Pääomatulojen verotusta kiristettävä

Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudelle tulee määrätä yläraja, joka rajoittaa vähennysten käyttöä ylellisten luksus- ja sijoitusasuntojen hankkimiseen. Suurituloisia suosivaa kotitalousvähennystä tulee alentaa. Asumiskustannuksia ei pidä nostaa kiinteistöverolla. Tavanomainen asuminen pitää vapauttaa asteittain kiinteistöverosta.

Varallisuusvero tulee palauttaa suurille omaisuuksille ja siihen on säädettävä porrastus, joka lisää veroa omaisuuden arvon kasvaessa. Myös suurten perintöjen veroa tulee kiristää.

Kun kaikkia henkilökohtaisia tuloja ryhdytään verottamaan samalla tavalla, voivat pienet pääomatulot vapautua verosta. Tällaisessa järjestelmässä pitää myös alentaa pienten osakeyhtiöiden yhteisöveroa nykyisestä 26 prosentista. Sen sijaan nykyisessä järjestelmässä, jossa pääomatuloja verotetaan erikseen, yhteisövero pitää nostaa EU-maiden keskiarvoon, 27 prosenttiin. Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta ei saa vähentää, vaan se tulee nostaa 50 prosenttiin. Yhteisöt tulee vapauttaa kirkollisverosta.

Progressiota myös ympäristöverotukseen

Arvonlisäveroa ei tule korottaa eikä luopua elintarvikkeiden, joukkoliikenteen, kirjojen, lääkkeiden ym. alennetuista arvonlisäverokannoista. Arvonlisäveron korotus merkitsee samalla työn verottamista, koska vero lisätään esimerkiksi kaikkien palveluiden hintoihin. Ruuan arvonlisäveroa on alennettava.

Verotusta tulee kehittää ympäristöä suosivaan suuntaan. Turvetta on verotettava huomattavasti ankarammin ja myös uraanipolttoaine on pantava verolle. Sähkön, lämmön ja veden kaltaisten välttämättömyshyödykkeiden verot ja maksut tulee porrastaa kulutuksen mukaan niin, että se kannustaa säästöön ja kohdistuu lievempänä välttämättömimpään minimikulutukseen. Teollisuuden ja suuryhtiöiden sähköveron alennuksista on luovuttava. Sähköyhtiöiden ja voimalaitosten päästökaupasta saamat ylisuuret, niin sanotut windfall-voitot tulee verottaa kokonaan yhteiskunnan käyttöön. Lentopolttoaine tulee saattaa verolliseksi. Myös tulojen progressiivinen verotus on ympäristön kannalta tärkeää, koska se rajoittaa rikkaiden ylellisyyskulutusta.

Pörssikauppa verolle

Työnantajien kansaneläkemaksu tulee palauttaa ja työnantajien työeläkemaksuja on korotettava porrastetusti niin, että suuret ja pääomavaltaiset yritykset maksavat korkeampia maksuja.

Harmaan talouden veronkierto on estettävä kiristämällä valvontaa, kieltämällä varojen siirtäminen veroparatiiseihin, urakoiden ketjuttamista rajoittamalla ja velvoittamalla myös ulkomaista työvoimaa käyttävät työnantajat huolehtimaan työntekijöiden verojen keräämisestä.

Arvopaperikaupassa on palautettava pörssissä tehdyille osake- ja muille arvopaperikaupoille varainsiirtovero 0,5 prosentin suuruisena. Maailmanlaajuisesti tai aluksi esimerkiksi euroalueella tulee ottaa käyttöön varainsiirtovero.

Olli Savela, yliaktuaari:

Miten verotusta pitäisi muuttaa?

Yleinen käsitys on, että Suomi on kireän verotuksen maa. Joidenkin verojen kohdalla näin voi ollakin, mutta kokonaisuutena ottaen verotus ei Suomessa ole erityisen kireää.

Verotuksen kokonaistasoa mitataan yleensä veroasteella, mikä tarkoittaa kaikkien verojen ja veronluonteisten (pakollisten) maksujen suhdetta bruttokansantuotteeseen eli kansantaloudessa luotuun arvonlisäykseen. Veroaste kohosi Suomessa 1970- ja 1980-luvuilla, kun hyvinvointivaltiota vielä rakennettiin. Veroaste kohosi myös 1990-luvun alkupuolella, koska lama laski kansantuotetta. Vuonna 1975 veroaste oli 36,6 prosenttia. Korkeimmillaan veroaste oli osittain satunnaisista syistä vuonna 2000, jolloin se oli 47,2 prosenttia. Sen jälkeen veroaste on laskenut ja oli vuonna 2009 enää 43,1 prosenttia.

Suomen veroaste on jonkin verran EU-maiden keskiarvoa (noin 38 prosenttia) korkeampi. Suomen veroaste on samaa tasoa kuin Belgiassa, Italiassa, Ranskassa ja Itävallassa. Sen sijaan Tanskassa ja Ruotsissa veroaste on 4 – 5 prosenttiyksikköä korkeampi.

Norjassa veroaste on hieman alhaisempi kuin Suomessa (42 prosenttia), mutta veroja kerätään siellä paljon enemmän kuin Suomessa, koska kansantuote on tuntuvasti suurempi. Voidaankin sanoa, että Ruotsin, Norjan ja Tanskan hyvinvointivaltiot perustuvat suureen verojen määrään. Jos Suomen julkinen sektori olisi yhtä suuri kuin muissa Pohjoismaissa ja työllistäisi suhteessa yhtä paljon väkeä, pitäisi meillä olla noin 100 000 julkisen sektorin työpaikkaa enemmän. Jos myös Suomesta halutaan rakentaa hyvinvointivaltio, on veroastetta nostettava.

Veroaste ei kerro vielä mitään siitä, miten verorasitus jakautuu ja mitä veroja kansalaiset ja yritykset maksavat ja kuinka paljon.

Usein veroiksi mielletään vain valtion tulovero ja kunnallisvero, ehkä myös vakuutetun sosiaalivakuutusmaksut eli työeläke-, työttömyysvakuutus- ja sairausvakuutusmaksu. Tämä on sikäli luonnollista, että nämä verot ja pakolliset maksut peritään suoraan palkasta ennakonpidätyksenä ja niiden lopullinen määrä vahvistetaan seuraavan vuoden syksyllä verotuksessa, minkä seurauksena saadaan veronpalautusta tai maksetaan lisäveroa.

Mutta veroja maksetaan paljosta muustakin. Peräti kolmannes kaikista veroista ja veronluonteisista maksuista on erilaisia välillisiä veroja kuten arvonlisäveroa ja valmisteveroja: polttoaineveroa, sähköveroa, alkoholiveroa, tupakkaveroa, autoveroa jne.

Myös työnantajien maksamat palkkojen sivukulut eli pakolliset sosiaalivakuutusmaksut ovat merkittäviä. Niitä ovat työeläke-, työttömyysvakuutus-, sairausvakuutus-, tapaturma- ja ryhmähenkivakuutusmaksut. Sen sijaan työnantajan kansaneläkemaksu poistettiin vuoden 2010 alusta. Yhteensä työnantajan sivukulut ovat yksityisellä sektorilla noin 26 –

28 prosenttia palkasta. Myös työntekijöiden palkasta vähennettävät työeläke-, työttömyysvakuutus- ja sairausvakuutusmaksut ovat merkittäviä, iästä riippuen 7,3 tai 8,6 prosenttia palkasta. Yhteensä työnantajien ja vakuutettujen sosiaalivakuutusmaksut muodostavat noin 30 prosenttia kaikista veroista ja veronluonteisista maksuista.

Suurituloisten verotusta on kevennetty

Verotusta on Suomessa viimeisen 20 vuoden aikana muutettu useallakin olennaisella tavalla. Ensinnäkin vuonna 1993 Ahon hallituksen aikana astui voimaan ansiotulojen ja pääomatulojen eriytetty verotus. Siirryttiin pääomatulojen tasaverotukseen ja varsinkin suurten pääomatulojen verotus keveni. Uudistuksen seurauksena myös monet yrittäjät alkoivat siirtää tulojaan ansiotuloista kevyemmin verotettuihin pääomatuloihin. Muun muassa Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen laskelmat kertovat, että kaikkein rikkaimman yhden prosentin tuloissa pääomatulojen osuus on kohonnut merkittävästi: vuonna 1990 niiden osuus oli 14 prosenttia, mutta vuonna 2007 jo 62 prosenttia. Missään muualla maailmassa tällaista ilmiötä ei ole ollut, koska Suomen verojärjestelmä on ainutlaatuinen pääomatulojen suosimisessa.

Toinen merkittävä muutos on ollut valtion ansiotuloverotuksen jatkuva keventäminen, mikä alkoi merkittävässä määrin Lipposen ensimmäisen hallituksen aikana vuonna 1996. Jo Holkerin hallitus laski valtion tuloveron ylintä veroprosenttia (marginaaliveroa eli rajaveroa) 51 prosentista (vuonna 1988) 39 prosenttiin (vuonna 1991). Lipposen ja Vanhasen hallitukset ovat edelleen laskeneet ylimmän rajaveron nykyiseen 30 prosenttiin. Valtion tuloverotusta on muutenkin kevennetty, mutta siten, että suurimman suhteellisen hyödyn ovat saaneet kaikkein suurituloisimmat. Yhteensä kevennykset olivat vuosina 1996-2010 yli 12 miljardia euroa, kun mukaan lasketaan myös inflaatiotarkistukset. (Jos inflaatiotarkistuksia ei olisi tehty, verotus olisi kiristynyt).

Tuloverotuksen keventäminen on johtanut siihen, että ansiotuloista maksetut valtion tuloverot ovat 2000-luvulla laskeneet jopa nimellisesti, vaikka veronalaiset ansiotulot ovat kasvaneet samana aikana 46 prosenttia. Vuonna 2000 valtio keräsi ansiotuloista veroa 6,9 miljardia euroa, mutta vuonna 2009 enää 5,3 miljardia euroa. Samaan aikaan kuntien taloutta on pidetty tiukalla, minkä seurauksena kunnat ovat nostaneet kunnallisveroprosenttejaan. Vuonna 2009 ansiotuloista perittiin kunnallisveroa jo lähes kolme kertaa enemmän kuin valtion tuloveroa.

Merkittävä verotuksen muutos on ollut myös siirtyminen liikevaihtoverosta arvonlisäveroon 1.6.1994. Se siirsi välillisiä veroja yrityksiltä kuluttajille noin 1,3 miljardia euroa vuodessa. Myös työnantajien maksettavaksi kuuluneita sosiaalivakuutusmaksuja siirrettiin merkittävästi työntekijöiden maksettavaksi 1990-luvun alussa.

Verotukseen tehdyt muutokset ovat johtaneet siihen, että suurituloisimpien verotus on keventynyt, mutta pienituloisimpien kiristynyt. Professori Markus Jäntin laskelmien mukaan vuosina 1990 – 2006 kolmen pienituloisimman tulokymmenyksen verotus kiristyi. Kaikkein köyhimmässä kymmenyksessä välittömien verojen (valtion tuloveron, kunnallisveron ja sosiaalivakuutusmaksujen) osuus bruttotuloista nousi 7,3 prosentista 10,1

prosenttiin. Sen sijaan rikkaimmassa kymmenyksessä välittömien verojen osuus bruttotuloista väheni 34,9 prosentista 31,0 prosenttiin.

Markus Jantti on laskenut myös välillisten verojen rasiudesta eri tuloluokissa tietyillä oletuksilla. Kuten arvata saattaa, pienituloisimmat maksavat eniten arvonlisäveroa ja muita välillisiä veroja suhteessa tuloihinsa. Vuonna 2006 pienituloisimmassa kymmenyksessä välillisten verojen osuus bruttotuloista oli kaksi kertaa suurempi kuin suurituloisimmassa kymmenyksessä.

Kun lasketaan yhteen sekä välittömät että välilliset verot, maksoi pienituloisin kymmenys vuonna 2006 veroja yhteensä 27 prosenttia tuloistaan ja suurituloisin kymmenys 39 prosenttia, joten verotuksemme ei kokonaisuutena ole enää kovinkaan progressiivinen. Vielä vuonna 1990 vastaavat veroasteet olivat 26 ja 43 prosenttia. Kolmen pienituloisimman kymmenyksen verorasitus on kasvanut ja muiden keventynyt, eniten suurituloisimpien. Suomi on siirtymässä tasaveron suuntaan.

Miten eri tuloja verotetaan?

Tällä hetkellä eniten veroja suhteessa tuloihin maksavat työttömät ja muut sosiaaliturvan varassa elämään joutuvat, jotka eivät saa ansiotulo- tai eläkevähennystä. Tätä perustellaan virallisesti sillä, että näin työttömiä kannustetaan työntekoon ikään kuin työttömyys olisi vapaaehtoinen valinta. Eläkeläiset ja palkansaajat maksavat suunnilleen yhtä paljon veroa, kun lasketaan mukaan myös palkoista maksettavat pakolliset sosiaalivakuutusmaksut.

Vähimmällä pääsevät suurten pääomatulojen saajat. Usein puhutaan, kuinka tärkeää on verotuksella kannustaa ihmisiä työntekoon. Siihen nähden on outoa, että nykyään verotuksella kannustetaan hankkimaan pääomatuloja työtulojen sijasta. Pääomatuloista peritään niiden suuruudesta riippumaton tasavero, joka on enintään 28 prosenttia. Jo 3 000 euron keskipalkkaa saava työntekijä maksaa enemmän veroja ja veronluonteisia maksuja.

Kaikista pääomatuloista ei makseta veroa edes 28 prosenttia. Myyntivoittojen verotuksessa sovelletaan niin sanottua hankintameno-olettamaa, jos ostohinta on ollut vain murto-osa myyntihinnasta. Yli 10 vuotta kestäneen omistuksen kohdalla hankintameno-olettama on 40 prosenttia, jolloin myyntivoiton todellinen veroprosentti voi jäädä alimmillaan noin 17 prosenttiin.

Myös puun myyntitulojen veroa on tilapäisesti (?) kevennetty. Huhtikuusta 2008 vuoden 2010 loppuun verohelpotus on puolet ja vielä vuonna 2011 neljännes. Verohuojennusta on perusteltu puukaupan edistämiseksi, jotta tehtaasaisivat riittävästi puuta. Todellisuudessa vaikutus on ollut hyvin vähäinen, mutta valtion verotulot vähenivät selvästi. Hyöty tuli pääasiassa niille metsänomistajille, jotka olisivat myyneet puuta muutenkin.

Osinkojen verotus on erityisen kevyttä. Pörssiyhtiöiden osingoista vero on 19,6 prosenttia, koska vain 70 prosenttia osingosta on veronalaista. Muiden kuin pörssiyhtiöiden eli niin sanottujen listaamattomien osakeyhtiöiden maksamia osinkoja verotetaan vielä vähemmän. Noin viidesosa näistä osingoista verotetaan ansiotulona, mutta siitä vain 70 prosenttia

luetaan veronalaiseksi, joten verotus on paljon palkkatuloja kevyempää. Noin neljä viidesosaa verotetaan pääomatulona ja sen vero vaihtelee nolasta 19,6 prosenttiin. Pääomatulona verotetun osinkotulon keskimääräinen veroprosentti on ollut viime vuosina vain noin viisi prosenttia. Kokonaan verovapaasti osinkoja voi nostaa listaamattomasta yhtiöstä 9 prosenttia yhtiön nettovarallisuudesta aina 90 000 euron osinkoihin asti.

Normaalia 28 prosentin pääomatuloveroa maksetaan vuokratulosta, henkivakuutuksen pääomatulosta ja korkotulosta. Tosin korkotuloista perittävä vero on nimeltään lähdevero, mikä tarkoittaa sitä, että vero on kerralla lopullinen eikä muita tuloja tai esimerkiksi myyntitappioita oteta huomioon.

Hetemäen työryhmän esitykset

Alivaltiosihteeri Martti Hetemäen verotyöryhmä jätti loppuraporttinsa joulukuussa 2010. Siinä se ehdotti veropolitiikan suunnan jatkamista käytännössä kohti tasaveroa. Arvonlisäveroa ryhmä esittää nostettavaksi kautta linjan kahdella prosenttiyksiköllä, mikä lisäisi valtion verotuloja vuositasolla 1,2 miljardia euroa. Muita kulutusveroja korotettaisiin yhdellä miljardilla eurolla. Valtion ansiotuloveroa esitetään kevennettäväksi edelleen noin 2 miljardilla eurolla vuodessa. Eniten kevennettäisiin suurituloisten veroja siten, että ylin marginaalivero laskisi enintään 50 prosenttiin, kun se nyt on noin 57 prosenttia. Kevennykset eivät koskisi eläketuloa eivätkä muuta sosiaaliturvaa, joten eläketuloja alettaisiin jälleen verottaa kireämmin kuin palkkatuloja.

Työryhmän ehdotukset perustuvat teorioihin siitä, kuinka verotuksen siirtäminen työtuloista kulutukseen edistää taloudellista kasvua. Kansainvälisestä taloustutkimuksesta ei kuitenkaan löydy tukea sille, että työtulojen keveämpi verotus tai verotuksen painopisteen siirtäminen kulutuksen verottamiseen kannustaisi työntekoon tai kohentaisi työllisyyttä.

Pääoma- ja yhteisöveroihin työryhmä esittää omien laskelmiensa mukaan 300 – 400 miljoonan euron kevennystä. Työryhmä esittää yhteisöveron alentamista 26 prosentista 22 prosenttiin, mikä vähentäisi verotuloja 800 miljoonaa euroa vuodessa.

Alennusta on julkisuudessa perusteltu väittämällä, että esimerkiksi EU-maissa yritysverokanta on keskimäärin noin 23 prosenttia. Tämä luku on EU-maiden aritmeettinen keskiarvo, jonka laskennassa esimerkiksi Saksa ja Kypros saavat saman painon. Paljon oikeampi tapa laskea EU-maiden keskiarvo on ottaa maiden kokoerot huomioon. Kun eri maiden verokannat painotetaan väkiluvuilla, on EU-maiden yritysvero keskimäärin 27 prosenttia ja OECD-maiden 32 prosenttia. Suomen yritysverotus on siten jo keskimääräistä kevyempää.

Muutoinkin olisi tosi outoa, jos Suomi ryhtyisi aggressiiviseen verokilpailuun nyt, kun EU-maat kärsivät julkisen talouden alijäämistä. Mainittakoon, että Irlannissa yritysvero on vain 12,5 prosenttia. Se on houkutellut maahan jonkin verran ulkomaisia yrityksiä ja edesauttanut asunto- ja kiinteistökuplan muodostumista,

minkä puhkeaminen maksatetaan nyt kansalla valtaviin pankkitukien ja leikkausten muodossa. Irlannin tielle ei tosiaan pidä lähteä.

Edelleen Hetemäen ryhmä esittää pääomaveron nostamista 28 prosentista 30 prosenttiin, millä ei sinänsä ole suurta merkitystä, tulot kasvaisivat runsaat 100 miljoonaa euroa. Sen sijaan hieman enemmän merkitystä on sillä, että pörssiyritysten osinkoveroa korotettaisiin 19,6 prosentista 30 prosenttiin, koska osingot muuttuisivat kokonaan veronalaisiksi.

Listattomien yritysten osinkoverotuksen alaraja nousisi nolasta 10,5 prosenttiin (35 prosenttia katsottaisiin veronalaiseksi). Tämä vero koskisi listattomien yritysten ns. normaalituottoa, joka määriteltäisiin joka vuosi erikseen ja jonka on arveltu olevan 3 – 6 prosenttia yrityksen nettovarallisuudesta. Tästä yli menevä osingonjako verotettaisiin normaalina pääomatulona. Listattomien yritysten verotus jäisi siten edelleen varsin kevyeksi.

Nähtäväksi jää, mitkä työryhmän esityksistä toteutuvat kevään 2011 hallitusneuvotteluissa, mitkä eivät.

Pitääkö pääomatuloja verottaa kevyemmin?

Yrittäjäjärjestöt perustelevat pääomatulojen palkkatuloja kevyempää verotusta usein niin sanotulla yrittäjäriskillä. Todellisuudessa yrittäjäriskillä ei ole mitään tekemistä verotuksen kanssa. Jos yrittäjä epäonnistuu ja tulot jäävät pieniksi, ei niistä progressiivisessa verotuksessa menisi juuri veroakaan. Jos tulot taas ovat suuret, on niistä varaa maksaa veroakin. Nykyisessä pääomatulojen tasaverotuksessa sen sijaan pienituloisen yrittäjän voi joutua kärsimään.

Pääomaverotuksen alhaisuutta on perusteltu myös sillä, että pääomatulot karkaavat Suomesta, jos niitä verotetaan enemmän. Todellisuudessa henkilön pitää muuttaa ulkomaille asumaan, jos haluaa välttää Suomen verotuksen. Verottaja myös kontrolloi tätä ja aika harva luultavasti seuraisi formulakuljettajien esimerkkiä.

On myös uhattu siirtää suomalaisten yritysten omistusta ulkomaisiin sijoitusyhtiöihin, jos osinkojen verotusta kiristetään. Esimerkiksi pörssiyritysten ulkomaisia omistajia verotetaan nykyään kevyemmin kuin suomalaisia omistajia. Hallintarekisteriin kätkeytyneiltä omistajilta peritään osingoista yleensä 15 prosentin lähdevero, mikä on vähemmän kuin suomalaisilta omistajilta perittävä 19,6 prosenttia. Tällainen siirtymä pitää estää kiristämällä myös ulkomaisten omistajien verotusta. On myös estettävä suomalaisten omistajien piiloutuminen ulkomaisiin hallintarekistereihin. Yrityksillä tulee olla oikeus ja velvollisuus tietää, kuka ne todellisuudessa omistaa.

Pääomapiirit valittavat myös, että yritysten voittoja verotetaan kahteen kertaan, ensin yhteisöverona ja sitten osakkaan pääomaverona. Todellisuudessa yritys ja sen omistaja ovat kaksi eri verosubjektia, joita kuuluukin verottaa erikseen. Ja osinkoina voidaan maksaa myös sellaisia yrityksen tuloja, jotka eivät kuulu yritysveron piiriin kuten toisesta yrityksestä saadut osingot ja käyttöomaisuusosakkeiden myyntivoitot.

Osakesijoittajat ovat hyvin tietoisia siitä, että yrityksiä verotetaan ja se vaikuttaa myös osakkeiden hintoihin. Jos yritysvero alennetaan, se johtaisi vain osakkeiden arvon nousuun, koska omistajille jäisi enemmän jaettavaa. Yhä suurempi osuus yritysten voitoista on jaettu osinkoina omistajille sen sijaan, että voitot olisi sijoitettu takaisin yhtiöön. Viime vuosina yli puolet yritysten voitoista on jaettu osinkoina omistajille.

Yhteisövero ja pääomaverot yhdessä voivat nykyään olla enimmillään 40,5 prosenttia, mikä on muihin Pohjoismaihin verrattuna alhainen vero. Sitä paitsi pienyrityksen on suhteellisen helppo välttää tällainen ”kaksinkertainen” verotus, purkaa vain osakeyhtiön ja siirtyy ammatinharjoittajaksi. Myös useamman omistajan osakeyhtiö voidaan aina muuttaa henkilöyhtiöksi: kommandiittiyhtiöksi tai avoimeksi yhtiöksi. Niiden tulo lasketaan omistajien henkilökohtaiseksi tuloksi ja verotetaan pääasiassa ansiotulona. Ei mene mitään ”kaksinkertaista” veroa.

Kaikki tulot samalle viivalle

Oikeudenmukaisuuden ja kansalaisten tasa-arvon kannalta olisi tärkeää, että kaikkia tuloja verotettaisiin samalla lailla. Ihmisen kaikki henkilökohtaiset tulot pitäisi laskea yhteen siitä riippumatta, ovatko ne palkkaa, eläkettä, sosiaaliturvaa vai pääomatuloa. Yhteenlaskettuja tuloja tulisi verottaa tulojen myötä nousevan progressiivisen asteikon mukaan.

Myös kunnallisvero tulee muuttaa progressiiviseksi. Kunnilla tulee säilyttää itsehallinto päättää omasta verotuksestaan, mutta valtio voisi päättää verotettavan tulon alarajan ja muutkin rajat, joiden puitteissa verotuksen progression tulee toteutua.

Samalla pitää korottaa kunnallisverotuksen perusvähennystä tuntuvasti. Valtion tuloveron ja kunnallisveron asteikot voidaan laatia niin, että esimerkiksi keskimääräistä palkkatuloa suurempien tulojen verotus kiristyisi nykyisestä ja sitä pienempien tulojen verotus kevenisi. Tämä tasoittaisi merkittävästi kasvaneita tuloeroja ja ottaisi takaisin viime vuosina alennettuja veroasteikkoja. Tässä yksi esimerkki siitä, miten sen voisi toteuttaa.

Vapautetaan alle 1 100 euron kuukausitulot veroista, eli nostetaan perusvähennys 13 200 euroon. Jos tämän ylimenevistä tuloista perittäisiin aluksi 30 prosenttia veroa (valtiolle 15 % ja kunnille keskimäärin 15 %), olisi vero 30 000 euron vuosituloilla 5 040 euroa eli 17 prosenttia, suunnilleen saman verran kuin nykyään.

Sitä vähemmän ansaitsevien verotus kevenisi nykyisestä. Esimerkiksi 20 000 euroa vuodessa ansaitsevan verot olisivat 2 040 euroa eli 10 prosenttia (nykyään noin 11 prosenttia). Eniten vähenisivät tietenkin alle 13 200 euroa ansaitsevien verot.

Vero voisi nousta asteittain niin, että 30 000 euroa ylittävästä tulosta vero olisi 40 prosenttia (valtiolle 20 % ja kunnille 20 %) ja 50 000 euroa ylittävästä osasta 50 prosenttia (valtiolle 25 % ja kunnille 25 %). Tällöin 70 000 euron vuosituloista menisi veroa 23 040 euroa eli 33 prosenttia. Se on hieman enemmän kuin nykyään (noin 30 prosenttia).

Edelleen 70 000 euron yli menevältä osalta vero olisi jo 60 prosenttia (valtiolle 30 % ja kunnille 30 %). Tällöin 100 000 euron vuosituloista veroa menisi 41 040 euroa eli 41 prosenttia (nykyään noin 35 prosenttia). Miljoonan euron vuosituloista vero olisi 581 040 euroa eli 58 prosenttia (nykyään noin 47 prosenttia).

Nykyisenlaista työtulovähennystä tai eläketulovähennystä ei olisi, ei myöskään eläkemaksuvähennystä eikä muita vastaavia viran puolesta tehtäviä pakollisia vähennyksiä. Perusvähennys ja asteikkojen muutos korvaisivat ne. Verojen lisäksi palkasta maksettaisiin sosiaalivakuutusmaksut nykyiseen tapaan.

Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudelle voisi määrätä ylärajan, mikä rajoittaisi liian suurten asuntojen ostamista. Tavalliseen asumiseen kohdistuvaa kiinteistöveroä ei saa nostaa.

Jos kaikkia tuloja verotettaisiin samalla tavalla, voisi harkita myös pienten pääomatulojen vapauttamista veroista. Tällöin ei esimerkiksi pienistä korkotuloista menisi veroa

Erikseen tulee harkita, mikä olisi oikeudenmukainen yhteisöveron taso, jos päästään järjestelmään, jossa kaikkia henkilökohtaisia tuloja verotetaan samalla tavalla. Se ei varmaankaan pienten osakeyhtiöiden osalta voisi olla nykyinen 26 prosenttia, koska tuolloin kokonaisverotus nousisi paljon korkeammaksi kuin ammatinharjoittajilla ja henkilöyhtiöillä. Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta ei tule vähentää eikä poistaa.

Varallisuusvero tulee palauttaa ja sitä tulee periä esimerkiksi yli 500 000 euron arvoisesta omaisuudesta. Myös varallisuusverossa voisi olla porrastus, joka lisäisi veroa omaisuuden arvon kasvaessa. Myös perintö- ja lahjaveroa pitää kiristää.

Arvonlisäveroa ei tule korottaa eikä luopua elintarvikkeiden, joukkoliikenteen, kirjojen, lääkkeiden ym. alennetuista arvonlisäverokannoista. Arvonlisäveron korotus merkitsee samalla työn verottamista, koska vero lisätään esimerkiksi kaikkien palveluiden hintoihin.

Joitakin niin sanottuja haittaveroja voidaan mielestäni korottaakin verojen ohjausvaikutuksen takia. On ihan oikein, että esimerkiksi alkoholia, tupakkaa ja sokeria verotetaan muita tuotteita ankarammin, myös terveydellisistä syistä. Samoin ympäristösyistä olisi korkea aika saattaa lentopolttoaine verolliseksi. Turvetta tulee verottaa huomattavasti nykyistä ankarammin ja myös uraanipolttoaine saattaa verotuksen piiriin. Sähköveron voisi porrastaa siten, että se kannustaisi sähkön säästöön. Teollisuuden ja yritysten sähkön käyttöä tulee verottaa yhtä lailla kuin kotitalouksien sähkön käyttöä eikä antaa niille helpotuksia. Sähköyhtiöiden ja voimalaitosten päästökaupasta saamat ylisuuret, niin sanotut windfall-voitot tulee verottaa kokonaan yhteiskunnan käyttöön.

Työnantajien kansaneläkemaksu tulee palauttaa ja lisätä työnantajien työeläkemaksuja porrastaen niin, että suuret pääomavaltaiset yritykset maksavat niitä enemmän.

Harmaan talouden valvontaa tulee kiristää tuntuvasti ja estää kaikenlainen veronkierto esimerkiksi lisäämällä rakennustyömailla ja muuallakin henkilökorttiin verotunniste todistuksena maksetuista veroista. Myös ulkomaiset työntekijät on rekisteröitävä kattavasti.

Arvopaperikaupassa on palautettava pörssissä tehdyille osake- ja muille arvopaperikaupoille varainsiirtovero esimerkiksi 0,5 prosentin suuruisena. Maailmanlaajuisesti on otettava käyttöön kansainvälinen varainsiirtovero eli niin sanottu Tobinin vero. Euroopan Unioni tai jotkut sen jäsenvaltiot voivat ottaa veron käyttöön myös yksipuolisesti.

Lähteitä:

Pertti Honkanen: Vuosisadan verouudistukset, häviäjät ja voittajat, Hanki ja jää 1993
Kati Peltola ja Pirkko Melender: Reilu verokirja, WSOY 2008
Talous & yhteiskunta 2/2009, verotus-teemanumero

Esimerkkejä siitä, miten verotus muuttuisi

Aatos Erkon verotettavat pääomatulot olivat 16,5 miljoonaa euroa ja ansiotulot 0,2 miljoonaa euroa vuonna 2009. Verot ja maksut olivat yhteensä 4,7 miljoonaa euroa.

Jos Erkon pääomatulot olivat Sanoma Oy:n osinkoja, hänen veronalaiset pääomatulonsa olivat 23,6 miljoonaa euroa (vain 70 % luetaan verotettavaksi tuloksi) eli tulot yhteensä 23,8 miljoonaa euroa.

Ehdotukseni mukaiset verot ja maksut olisivat 14,3 miljoonaa euroa (veroprosentti 60) eli verojen lisäys 9,6 miljoonaa euroa.

Björn Wahlroosin verotettavat pääomatulot olivat 5,8 miljoonaa euroa ja ansiotulot 1,2 miljoonaa euroa vuonna 2009. Verot ja maksut olivat yhteensä 2,2 miljoonaa euroa.

Jos Wahlroosin pääomatulot olivat osinkoja, hänen veronalaiset pääomatulonsa olivat 8,2 miljoonaa euroa eli tulot yhteensä 9,4 miljoonaa euroa.

Ehdotukseni mukaiset verot ja maksut olisivat 5,7 miljoonaa euroa (veroprosentti 61) eli verojen lisäys 3,5 miljoonaa euroa.

Jorma Ollilan verotettavat pääomatulot olivat 0,2 miljoonaa euroa ja ansiotulot 6,1 miljoonaa euroa vuonna 2009. Veroprosentti oli 45 eli verot ja maksut yhteensä 2,8 miljoonaa euroa.

Jos Ollilan pääomatulot olivat osinkoja, hänen tulonsa olivat yhteensä 6,4 miljoonaa euroa.

Ehdotukseni mukaiset verot ja maksut olisivat 4,3 miljoonaa euroa (veroprosentti 67, koska sosiaalivakuutusmaksut nostavat sitä) eli verojen lisäys 1,5 miljoonaa euroa.

Erkki Eläkeläisen vuositulot ovat 12 000 euroa. Nykyään verot ja maksut ovat noin 850 euroa vuodessa. Ehdotuksen mukaiset verot ja maksut ovat 163 euroa (sairausvakuutusmaksu). Verot alenevat noin 700 euroa.

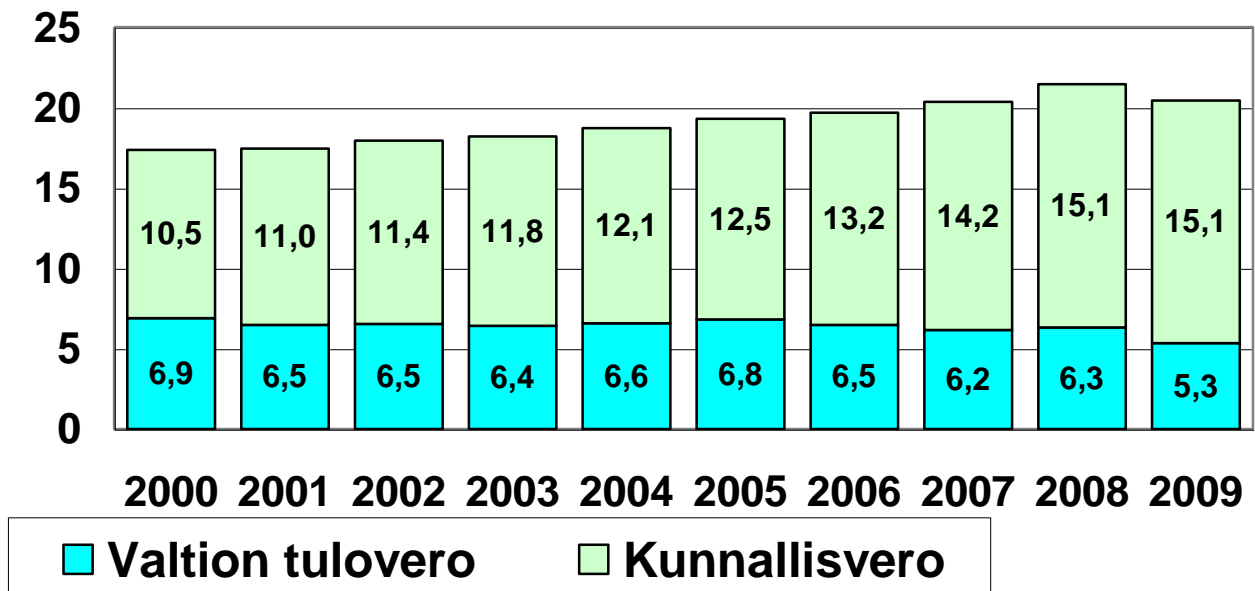
Eri verojen ja maksujen tuotto vuonna 2009.

Lähde: Tilastokeskus

Eri verojen ja maksujen tuotto vuonna 2009	Miljoonaa euroa	%
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	16 257	22,2
Kunnallisvero	15 415	21,1
Arvonlisävero	15 004	20,5
Valtion tulovero (ml. pääomaverot)	7 103	9,7
Vakuutettujen sosiaaliturvamaksut	5 714	7,8
Yhteisövero	3 494	4,8
Energiaverot	3 052	4,2
Ajoneuvoverot	1 342	1,8
Alkoholijuomaverot	1 223	1,7
Kiinteistövero	974	1,3
Veikkauksen ja RAY:n voittovarot	868	1,2
Tupakkaverot	693	0,9
Vakuutusmaksuverot	557	0,8
Korkotulojen lähdevero	493	0,7
Varainsiirtoverot	489	0,7
Perintö- ja lahjaverot	440	0,6
Muut verot ja maksut	720	1,0
Yhteensä	73 118	100

Kuvio 1

Ansiotuloista maksetut verot, miljardia euroa, lähde: Verohallinto

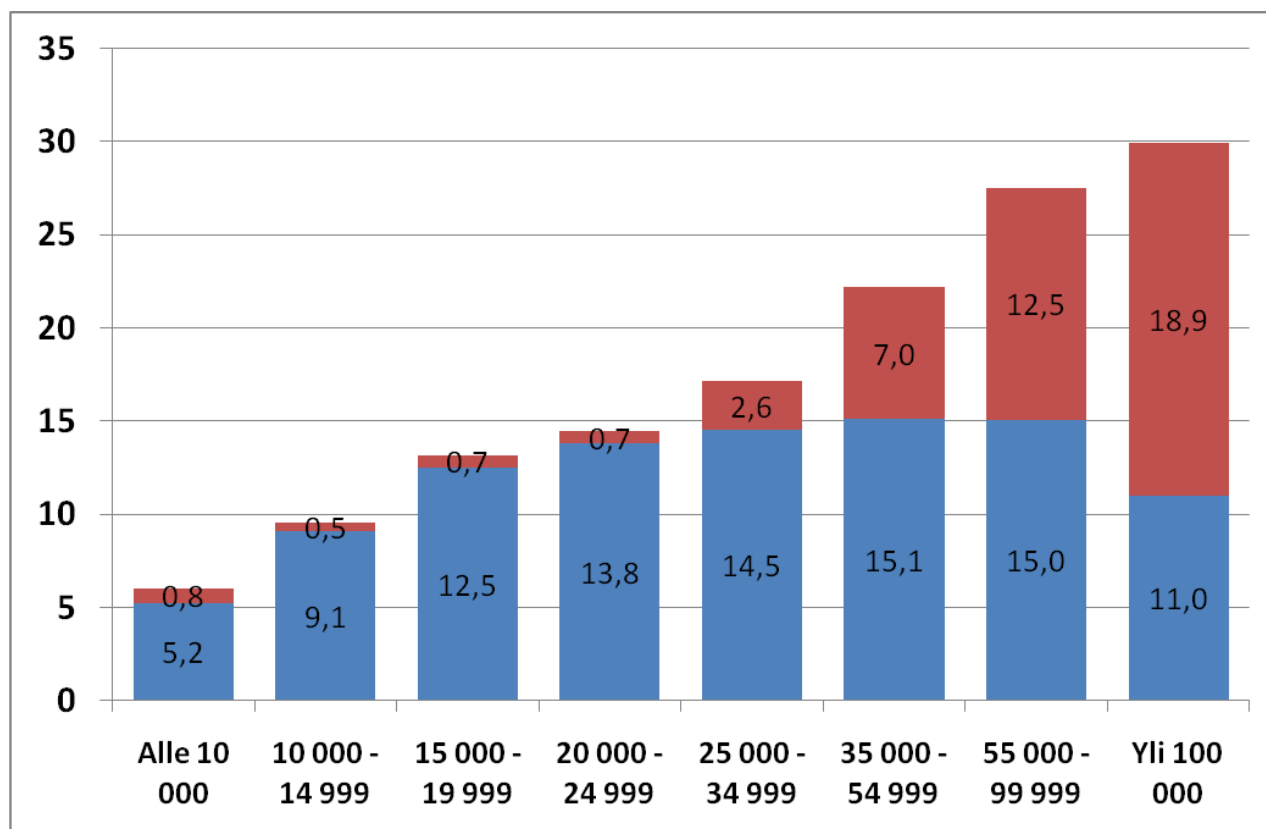

Kuvio 2

Toteutunut veroprosentti vuonna 2009 tuloluokittain (vuositulo euroa), ansio- ja pääomatulot yhteensä.

Alapuolella kunnallisvero, yläpuolella valtion tulovero.

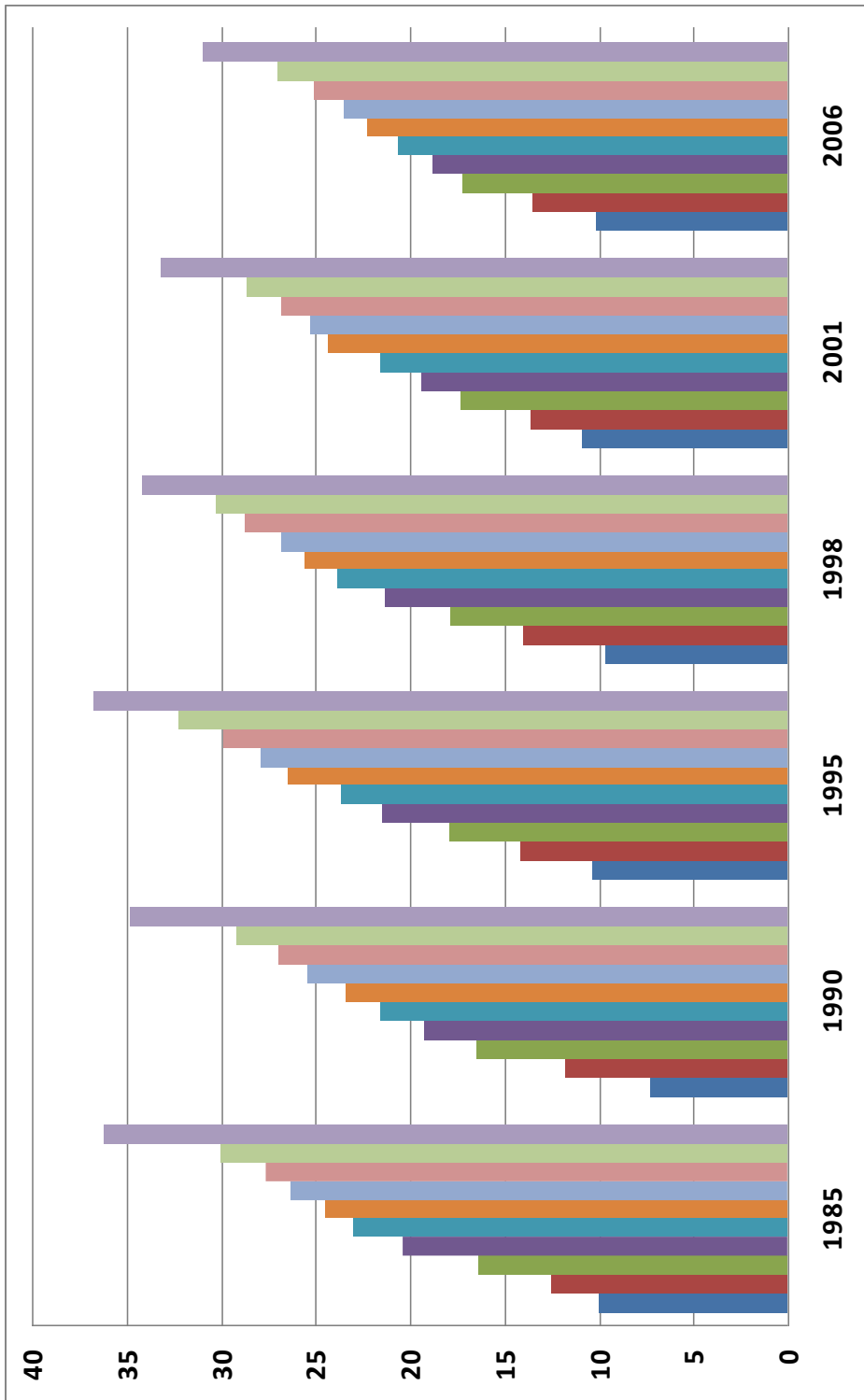
Lähde: Verohallinto

Kuvio 3

Välittömien verojen osuus bruttotuloista tulokymmenyksittäin, prosenttia.
Pienituloisin kymmenys vasemmalla.

Lähde: Markus Jäntti

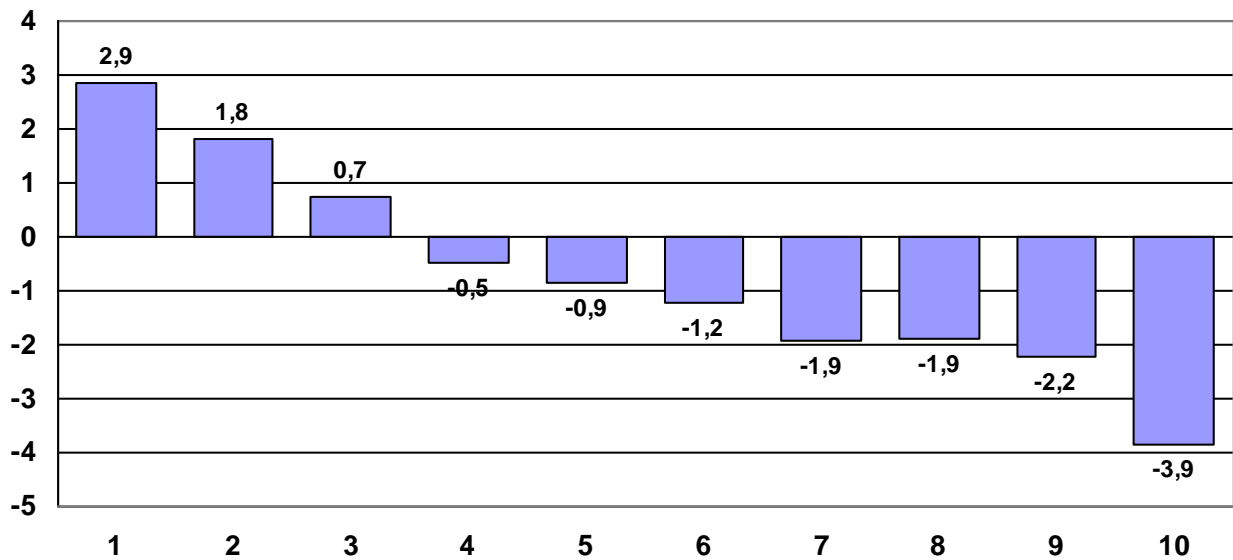

Kuvio 4

Välittömien verojen osuus bruttotuloista tulokymmenyksittäin, muutos 1990-2006 prosenttiyksikköä.

Pienituloisin kymmenys vasemmalla

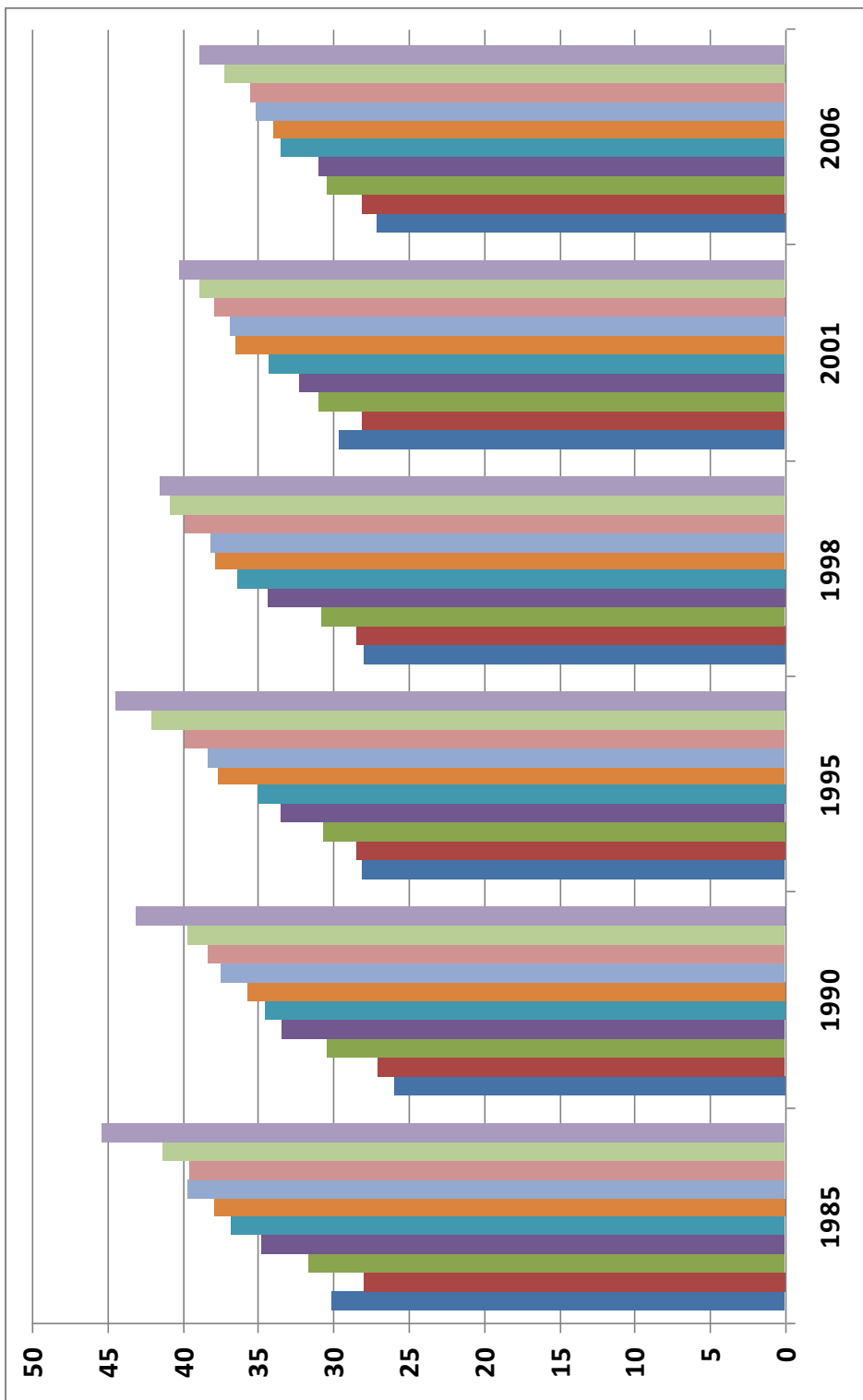
Välittömien verojen osuus bruttotuloista tuloluokittain, muutos 1990-2006 prosenttiyksikköä

Kuvio 5

Välittömien ja välillisten verojen yhteensä osuus bruttotuloista tulokymmenyksittäin, prosenttia.

Pienituloisin kymmenys vasemmalla.

Pertti Honkanen, erikoistutkija:

Verotus ja sosiaaliturva

1980-luvun verokeskusteluissa melko usein kuultu vaatimus oli "kaikki tulot samalle viivalle". Se tarkoitti sosiaalietuuksien verollepanoa, verovähennysten karsimista ja osittain myös pääomatuloille verolaeissa annettujen erioikeuksien karsimista. Sosiaalietuuksien verollepano toteutui pääosin 1980-luvun alkupuolella, kun kansaneläkkeet säädettiin veronalaiseksi tuloksi ja kun sairausvakuutuksen päivärahat ja työttömyysturva uudistettiin. Myöhemmin 1980-luvun lopulla joitakin pääomatulojen verovapauksia ja etuoikeuksia karsittiin, mikä myös näytti vastaavan tavoitetta "kaikki tulot samalle viivalle". Tämä koski lähinnä korkotuloja ja myyntivoittoja.

Tavoitteesta kuitenkin luovuttiin pääomatulojen verouudistuksessa, joka tuli voimaan vuonna 1992. Tässä päätettiin verottaa nimenomaan erilailla pääomatuloja ja ansiotuloja. Pääomatuloille tuli alhainen 25 prosentin tasainen verokanta, kun taas ansiotulot – jotka määriteltiin muiksi kuin pääomatuloiksi – säilyivät progressiivisen verotuksen piirissä, valtion tuloveron, kunnallisveron ja sosiaaliturvamaksujen kohteena. Kuvaa sotki vielä enemmän jo ennen pääomatulojen verouudistusta voimaan tullut yhtiöveron hyvitysjärjestelmä, joka käytännössä merkitsi yksityishenkilöiden osinkotulojen verottomuutta (ja joissakin tapauksissa jopa negatiivisia veroja eli verojen muuttumista tuloiksi).

Todellisuudessa myös erilaisten ansiotulojen verotus on eriytynyt, ja viime 15 vuoden aikana erot ovat kasvaneet. Eläketulot ovat koko ajan olleet erilaisessa asemassa kuin muut tulot eläketulovähennysten vuoksi. Näistä vähennyksistä seuraa, että pelkän kansaneläkkeen tai hyvin pienen työeläkkeen saajan ei tarvitse yleensä maksaa veroa.

Vuonna 1997 tehtiin työttömyysturvalakiin sekä tuloverolakiin muutoksia "kannustinloukkujen" purkamisen nimissä. Verotuksessa tämä merkitsi sitä, että 1990-luvun alussa käyttöön otettua kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä ei enää myönnetä sosiaaliturvatulosta. Sosiaaliturvatuloilla tarkoitetaan tässä työttömyys-, sairaus-, vanhempain- ja kuntoutuspäivärahoja, lasten kotihoidon tukea ja muita sellaisia tuloja, jotka eivät ole työtuloja eivätkä myöskään eläkkeitä. Vain palkkatulot ja muut työtulot oikeuttavat tähän vähennykseen. Sama koskee vuonna 2006 voimaan tullutta valtionverotuksen ansiotulovähennystä, jota laissa nyt nimitetään työtulovähennykseksi.

Näitä vähennyksiä on sen jälkeen useita kertoja korotettu ja laajennettu. Se merkitsee sitä, että sosiaaliturvatulojen verotus on suhteellisesti kireämpää. Huonoimmassa asemassa ovat ne, jotka ovat koko vuoden esim. pienen työttömyysturvapäivärahan varassa. Se johtuu seuraavasta:

- Sosiaalietuuksista ei myönnetä ansiotulovähennyksiä.
- Myös automaattinen tulohankkimisvähennys (620 euroa) jää saamatta, jos tulot ovat pelkästään sosiaaliturvatuloa.
- Useimmiten ainoa verovähennys on kunnallisverotuksen perusvähennys.
- Pienillä tulotasolla viime vuosina säännöiksi tulleet valtion tuloveroasteikon kevennykset ja inflaatiotarkistukset eivät vaikuta, sillä valtion tuloverotuksen alaraja on noussut yli 15 000 euron vuosituloon.
- Kunnallisen veroprosentin korotukset vaikuttavat suurella painolla, kun verovähennyksiä on vähän. Keskimääräinen kunnallinen veroprosentti on noussut miltei yhtäjaksoisesti viime vuosikymmeninä.

Tässä kannattaa kiinnittää huomiota erityisesti kunnallisverotuksen perusvähennykseen. Se pidettiin lähes 20 vuotta muuttamattomana. Vuoden 1991 jälkeen ensimmäinen tarkistus tehtiin vasta vuonna 2010, jolloin se korotettiin 1 480 eurosta 2 200 euroon. Vuoden 2011 verotuksessa se on korotettu 2 250 euroon.

Kuvaavaa on, että verohallitus ei tämän perusteella edes muuttanut päätöstään, jonka mukaan työttömien peruspäivärahan ja työmarkkinatuen ennakonpidätys on normaalisti 20 prosenttia. Ennakonpidätyksessä pienten päivärahojen verotus säilyi siten vuonna 2010 yhtä kireänä kuin se oli vuonna 2009.

Kannustusajattelun kummallisuuksia

Taustalla olevan kannustusajattelun erikoisuuksiin kannattaa paneutua vielä tarkemmin. Työttömyyspäivärahat ovat normaaleja työtuloja pienemmät. Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki jäävät kauaksi normaaleista palkkatuloista. On vaikea uskoa, että pienet päivärahat houkuttelisivat työttömiä olemaan työttöminä, kuten kannustusteoreetikot uskottelevat. Tämäkään ei kuitenkaan vielä riitä, vaan ikään kuin kaksinkertaisena rangaistuksena päivärahoja verotetaan ankarammin kuin työtuloja.

Toinen erikoisuus kannustusajattelussa on, että se kohdistetaan myös niihin, joiden ei kuulukaan hakeutua töihin. Korkeampaa veroa peritään myös sairaus- ja vanhempainpäivärahoista, lasten kotihoidon tuesta, kuntoutuspäivärahoista ym.

Kolmas erikoisuus on se, että kannustusruuvia kiristetään vuosi vuodelta. Ei riitä, että tietyssä lähtötilanteessa palkkatulon ja työttömyysturvan verotukseen on luotu ero, vaan tätä eroa vähitellen kasvatetaan. Edellä mainitut seikat kuten verovähennysten euromäärien jäädyttäminen ja kunnallisen veroprosentin korotukset johtavat siihen.,

Vanhasen ja Kiviniemen hallitusten aikana eläketulot on irrotettu kannustinrakennelmasta julistamalla, että eläketuloja ei saa verottaa palkkatuloja ankarammin. Kunnallisverotuksen ja valtionverotuksen eläketulovähennyksiä suurentamalla on käytännössä varmistettu, että eläketulojen verotus ei ole normaaleilla tulotasoilla palkkaverotusta kireämpää, kun myös palkkatuloista huomioon otettavat sosiaaliturvamaksut otetaan huomioon. Vuoden 2007 jälkeen voimaan tulleet muutokset keventävät melko suurtenkin eläkkeiden verotusta. Tämä aikaisempaan verrattuna anteliaampi linja saattaa olla veropoliittisesti (mutta ei niinkään sosiaalipoliittisesti) perusteltu linja, koska erityisiä perusteita eläketulojen kireälle verotukselle ei ole. Toisaalta se kuitenkin saattaa entistä oudompaan valoon työttömyyspäivärahojen ja muiden vastaavien tulonsiirtojen kireän verotuksen.

Työttömien perusturvan ja osin muidenkin sosiaalisten tulonsiirtojen alhainen taso ja ankara verotus pakottaa osaltaan työttömät ym. sosiaaliturvan varassa elävät hakemaan asumistukea ja toimeentulotukea. Kannustinongelma, jota näin kuviteltiin torjuttavan, palaa näin takaisin ja pahenee tarveharkintaisten sosiaalitukien lannistavuutena, sillä asumistuesta ja toimeentulotuesta riippuvaisilla niin sanottu efektiivinen rajaveroaste on korkea. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että pienestä tulonlisäyksestä ei ole käytännössä hyötyä, koska se johtaa asumistuen ja toimeentulotuen pienentymiseen. Tulonlisäyksestä voi 80–100 prosenttia huveta siihen, että tarveharkintaiset tulonsiirrot pienentyvät samalla kun verotus vie osansa tulonlisäyksestä.

Sama linja jatkuu?

Verotuksen kehittämistyöryhmän eli ns. Hetemäen työryhmän loppuraportissa joulukuussa 2010 tätä ongelmaa ei nähdä, vaan työryhmä on tiukasti sitä mieltä, että sen ehdottomat verohelpotukset on suunnattava vain työtuloihin. Loppuraportissa sanotaan: "Työnteon kannustavuuden lisäämiseksi kevennykset suunnataan työtulojen verotukseen. Työn verotukseen kohdistuu lähitulevaisuudessa nousupaineita kunnallisverotuksen puolelta ja työeläkemaksujen korotuksista. Työn verotuksen nousupainetta pyritään hillitsemään sen sijaan valtion ansiotuloverotuksen puolella. Lisäksi pyritään siihen, että työnteke olisi taloudellisesti kannattavin vaihtoehto kaikilla tulotasoilla etuustulojen varassa olemisen sijaan. Sosiaaliturvaetuuksien ja eläketulojen verotus säilyy ennallaan."

Kun tässä sanotaan, että sosiaaliturvaetuuksien verotus säilyy ennallaan, sekin voi olla liian optimistista. Jos perusvähennykseen ei tehdä inflaatiotarkistuksia ja jos kunnallinen veroprosentti kohoaa, sosiaaliturvaetuuksien verotus käytännössä kiristyy.

Olisi monia perusteita säätää veronalaisille tuloille yhtenäinen alaraja, jonka tulisi olla huomattavasti nykyistä kunnallisverotuksen täyttä perusvähennystä korkeampi. Se yksinkertaistaisi verotusta ja sosiaaliturvaa ja vähentäisi pienituloisten riippuvuutta toimeentulotuesta. Jos tällainen korkeampi tularaja olisi ja jos se vastaisi suurin piirtein sosiaaliturvan vähimmäistasoa, voitaisiin pitkälti myös luopua työtulojen ja sosiaaliturvatulojen erilaisista veroperusteista. Koska sairauteen, työttömyyteen, vanhuuteen tai opiskeluun perustuvat tulonsiirrot ovat perustasolla selvästi normaalia palkkatasoa pienempiä ja koska myös ansiosidonnaisten etuuksien laskukaavat takaavat sen, että sosiaalietuus jää lähtökohtana olevaa palkkaa pienemmäksi, ei ole mitään perusteita "kannustaa" tulonsiirtojen varassa olevia työntekoon kiristämällä heidän verotustaan. Sikäli kuin sosiaaliturvajärjestelmässä on niin sanottuja köyhyysloukkuja, jotka vaikeuttavat esim. työttömän lisätulojen hankkimista, niiden poistamiseen tulisi etsiä muita keinoja kuin verotuksen kiristäminen.

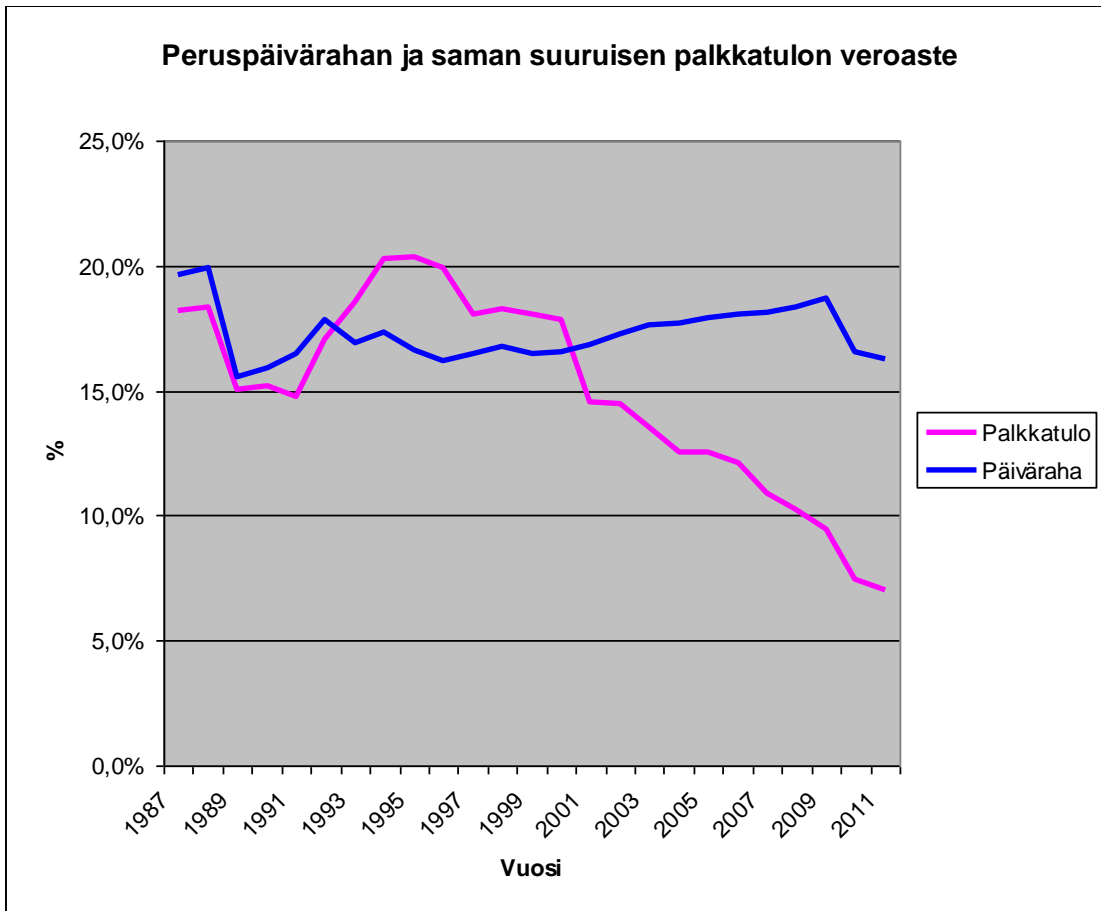
Ohessa on kuvioita, jotka havainnollistavat sosiaaliturvan verotuksessa tapahtuneita muutoksia 1990-luvulta lähtien.

Kuvassa 1 on verrattu työttömien peruspäivärahan ja samansuuruisen palkkatulon verotusta. Siitä nähdään, että työttömyyspäivärahan verotus on 2000-luvulla muuttunut huomattavasti pienten palkkatulojen verotusta kireämmäksi. Perusvähennyksen korotuksilla 2010 ja 2011 on melko pieni vaikutus asetelmaan.

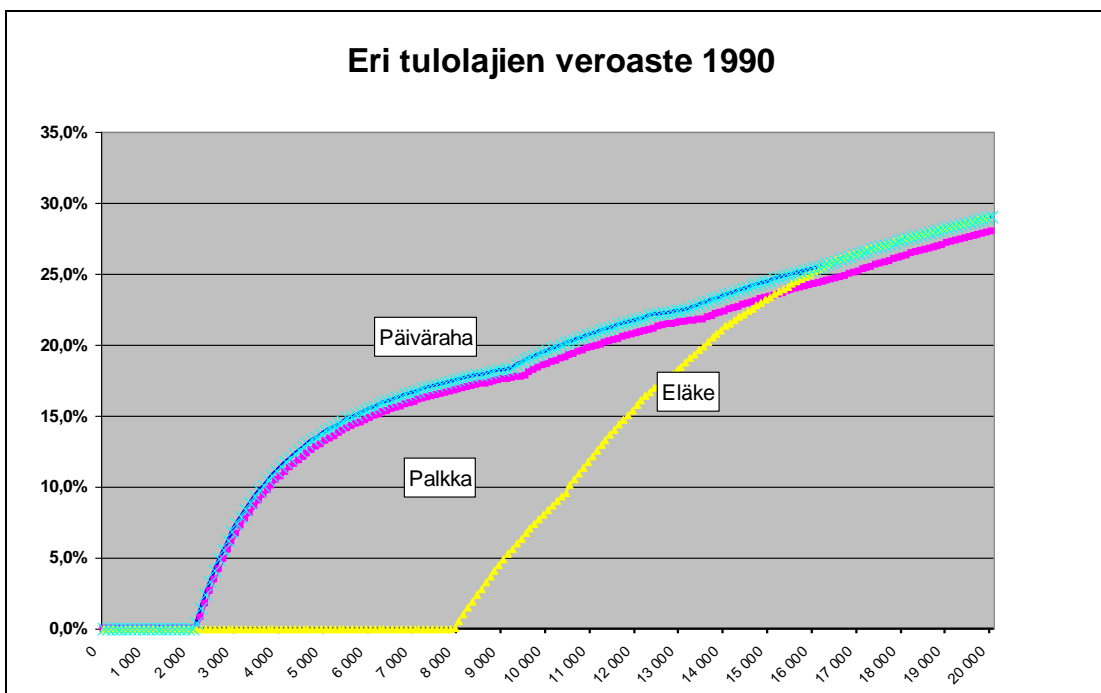
Kuvassa 2 verrataan eri ansiotulolajien verotusta vuonna 1990 vuositulotasolla 0 – 20 000 euroa. Kuvassa 3 on esitetty sama vertailu vuoden 2011 veroperusteilla. Laskelmiin on tehty inflaatiokorjaus siten, että vuoden 1990 veroperusteet on muutettu vuoden 2011 reaalitasoon. Näitä kuvia vertailemalla nähdään melko suuri muutos erityisesti pienten työtulojen ja päivärahatulojen (sosiaaliturvatulojen) verotuksen erossa. Samalla nähdään, että tulojen kasvaessa tuloverotus on kokonaisuudessaan keventynyt. Näitä kuvioita vertailtaessa huomio kiinnittyy lisäksi pienistäkin palkkatuloista perittäviin pakollisiin sosiaaliturvamaksuihin, joita ei ollut vielä vuonna 1990 ja joilla on huomattava merkitys vuonna 2011.

Kuvioita tulkittaessa on otettava huomioon, että kyse on koko vuoden samanlaista – ja vain yhdenlaista – tuloa saaneiden henkilöiden verotuksesta. Näin nähdään eri tulolajien verotuksen erot puhtaimmillaan.

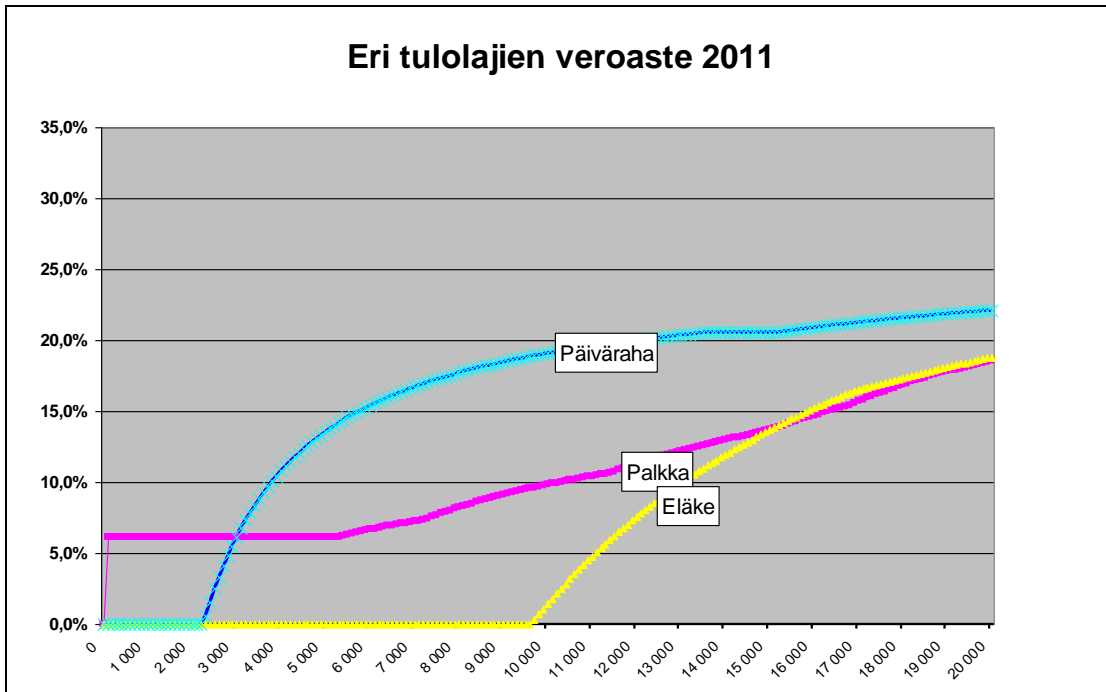
Kuva 1

Kuva 2

Kuva 3

Markku Hirvonen, verotutkija:

Harmaa talous ja verotus

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan keväällä 2009 käynnistämän harmaan talouden tutkimushankkeen tarkoituksena oli selvittää Suomen harmaan talouden määrä kokonaisuutena, sen aiheuttamat veromenetykset sekä pahimmat harmaan talouden torjunnan esteet. Erityisenä painopistealueena oli Suomen kansainvälinen kauppa ja kansainvälinen sijoitustoiminta. Tutkimus tehtiin yhteistyössä eri yrittäjä- ja palkansaajajärjestöjen sekä viranomaisten kanssa.

Tutkimuksen raportti luovutettiin eduskunnalle kesäkuussa.

Harmaa talous tarkoittaa yksinkertaisesti määriteltynä verojen ja maksujen välttämistä tuloja salaamalla. Kyseessä on monimuotoinen ilmiö, jolle ei ole yksinkertaista mittaria eikä tutkimusmenetelmää. Pätevien tulosten saamiseksi on yhdisteltävä erilaisia menetelmiä, mittareita ja vertailuja. Keskeisimpiä tiedonlähteitä tutkimuksessa olivat muun muassa järjestöille ja viranomaisille laaditut kyselyt, verotarkastusaineistot sekä tilastot. Ideana oli, että saadaan käsitys harmaan talouden esiintymismuodoista, kehityssuunnasta, taustatekijöistä ja sen aiheuttamista kilpailuhaitoista.

Harmaassa taloudessa liikkuu 10 – 14 miljardia vuodessa

Aikaisemmin on arvioitu, että Suomen harmaan talouden osuus olisi noin 4-5 prosenttia bruttokansantuotteesta, mikä vastaa noin viittä miljardia euroa. Tosin vieläkin suurempia lukuja on esitetty. Kansainvälisesti tunnetuin harmaan talouden tutkija Friedrich Schneider on arvioinut, että Suomessa harmaan talouden suuruus olisi jopa 18,5 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Suomen harmaan talouden kokonaismäärä on tekemämme tutkimuksen mukaan noin 10–14 miljardia euroa salattua tuloa vuositasolla, mistä aiheutuvat kansantaloudelle noin 5-5,5 miljardin euron veromenetykset. Laskennallisesti tämä vastaisi 5,5 – 7,5 prosenttia vuoden 2008 bruttokansantuotteesta.

Sinänsä lailliseen liike- tai yritystoimintaan liittyvän harmaan talouden lisäksi on jo lähtökohtaisesti laitonta taloudellista toimintaa kuten huumekauppaa tai salakuljetusta. On myös sellaista veronkiertoa, joka tapahtuu harmaan talouden ulkopuolella. Tällaista on esimerkiksi suuryritysten harjoittama veronkierto, jossa keinotellaan siirtohinnoittelulla ulkomaisten yritysten välillä.

Suomessa ei ole kokonaisverovajeesta kokonaisvaltaista tutkimusta. Sen sijaan Ruotsissa on tehty perusteellinen selvitys, jonka mukaan kokonaisverovaje olisi noin 10 prosenttia verotuotosta. Suomessa tuo määrä vastaisi 7,4 miljardia euroa.

Ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttö

Kyselyjen perusteella harmaa talous on viimeisen viiden vuoden aikana kasvanut jonkun verran. Sen aiheuttama kilpailuhaitta on keskeisillä aloilla kyselyyn vastanneiden yritysten mukaan kohtalainen tai merkittävä.

Esimerkiksi ravintola-alalla pimeä työllisyys vastaa 14 000 henkilötyövuotta. Toinen ongelma-ala on rakentaminen, jossa syntyy pelkästään arvonlisäveromenetyksiä noin 260 miljoonaa euroa vuodessa. Summa koostuu erilaisista osatekijöistä. Täysin pimeän rakennustoiminnan lisäksi on rakentamista, josta tehdään ilmoitus mutta ei makseta veroja. Salatut tulot peitetään kuittikaupalla tai käytetään kertakäyttöisiä yrityksiä. Tätä tapahtuu suurten rakennusyhtiöiden urakkaketjuissa.

Kaiken kaikkiaan Suomessa oli vuonna 2008 vähintään 1,5 miljardin edestä sellaista rakentamista, josta ei maksettu veroja.

Ulkomaisen työvoiman osuus ei rakennuksilla vähentynyt merkittävästi edes laman aikana. Huipussaan ulkomaisen rakennustyövoiman määrä oli vuonna 2008 noin 30 000 henkeä. Lamankin aikana määrä on pysynyt 25 000:ssa.

Ulkomaisen työvoiman osalta avainasemassa ovat yritykset, joilla ei ole kiinteätä toimipaikkaa Suomessa. Niin sanotulla lähetetyllä työvoimalla on työnantaja lähtömaassa, esimerkiksi Virossa, ja työ tehdään Suomessa. Kyse voi olla myös vuokratusta työvoimasta. Vuokrattua työvoimaa on mahdollista verottaa työskentelyn alusta saakka, mikäli maiden välinen verosopimus sen sallii. Työn tilaajan on myös ilmoitettava vuokratyövoimasta ja vuokratyövoiman työnantajasta verottajalle.

Vuokratyövoiman osalta on siis pyritty rakentamaan jonkinlainen valvontajärjestelmä. Mutta jos kysymys ei olekaan työvoiman vuokrauksesta vaan itsenäisestä aliurakoinnista ja toiminta kestää sen verran vähän aikaa, ettei kiinteää toimipaikkaa synny Suomeen, ei synny myöskään mitään työnantajan velvollisuuksia. Rakennus- ja asennustöissä kiinteän toimipaikan syntymiseen tarvittava aikamäärä riippuu verosopimuksesta. Baltian maiden kohdalla se on kuusi kuukautta. Näiden työntekijöiden verovelvollisuus Suomessa astuu voimaan vasta puolen vuoden kuluttua eikä työllistämiseen liity samoja ilmoitusvelvollisuuksia kuin vuokratyövoimaan.

Rakennusalalla ero vuokratyövoiman ja itsenäisen aliurakoinnin välillä on vain sopimukseen kirjoitettu teksti.

Näyttää selvältä, että aikaisempi vuokratyövoima on Suomessa paljolti siirtynyt itsenäisten aliurakoitsijoiden palvelukseen. Verottaja ei pysty seuraamaan, kuinka kauan työntekijät tai yritykset ovat olleet maassa.

Arvion mukaan vuonna 2008 rakennusalan palkkasummasta yli 400 miljoonaa euroa siirtyi verotta ulkomaille, osa laillisesti, mutta valtaosa valvonnan puutteista johtuen.

Asialle pitää tehdä jotain. Verolainsäädännön tarkoitus ei voi olla se, että Suomessa toimii jatkuvasti satoja ulkomaisia yrityksiä, jotka eivät maksa veroja tänne eivätkä aina kotimaahankaan.

Sijoitukset ulkomaille

Tutkimuksessa tuli vahvasti esille kansainväliseen sijoitustoimintaan liittyvä harmaa talous. Suomalaiset ilmoittivat vuonna 2008 verotukseen ulkomailta saatuja pääomatuloja 120 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa keskimäärin vain 463 euroa saajaa kohti.

Harmaata taloutta on tällä alalla kahta tyyppiä: suomalainen voi sijoittaa suoraan johonkin ulkomaiseen kohteeseen ja jättää siitä saadut tulot ja myyntivoitot ilmoittamatta tai sijoittaa suomalaisiin arvopapereihin ulkomaisen välikäden kautta, hallintarekisteröidä omistuksensa ja jättää siitä ilmoittamatta myyntivoitot ja osingot.

Suomen Pankki kerää maksutasetilastoonsa tietoja suomalaisten sijoituksista ulkomailta. Pelkästään eri toimijoille lähetettyjen kyselyjen mukaan vuonna 2008 sijoitustuotot olivat todellisuudessa 83 miljoonaa euroa suuremmat kuin verotukseen ilmoitetut.

Tämän lisäksi on paljon muita tulolähteitä, jotka eivät ole mukana Suomen Pankin maksutasetilastoissa. Pörssissä arvopaperikauppa on siirtynyt pitkälti ulkomaisten niin sanottujen etävälittäjien käsiin. Käytännön ero tässä on se, että suomalainen arvopaperivälittäjä toimittaa tiedot välittämistään kaupoista Suomen verottajalle, ulkomaiset yleensä eivät.

Summat ovat suuria. Arvio suomalaisten yksityishenkilöiden Helsingin pörssin etävälittäjien kautta tapahtuvien kauppojen synnyttämistä tuotoista on noin 400 miljoonaa euroa, muissa pörsseissä runsaat parisataa miljoonaa euroa. Pörssikauppahan on siirtynyt paljolti Helsingin pörssin ulkopuolelle, sillä sijoittaja voi valita, käyttääkö hän Helsingin sijasta vaikkapa Tukholman tai Kööpenhaminan pörssiä.

Sijoitusvakuutukset ovat mielenkiintoinen ilmiö. Ne ovat sinänsä laillisia, ja niitä tarjoavat suomalaiset vakuutusyhtiöt, jotka kertovat tiedot suomalaiselle verottajalle. Sijoitusvakuutuksia voi tehdä myös ulkomaille käyttäen vakuutusmeklaria. Toiminta on laillista, ja korkotuottoja verotetaan.

Käytännössä varat ovat verovalvonnan ulkopuolella. Kukaan ei tiedä, mitä rahoille tapahtuu sen jälkeen kun ne on vakuutusyhtiöön sijoitettu. Suomalaiset ovat sijoittaneet viimeisen 12 vuoden aikana noin 1,5 miljardia euroa ulkomaisiin sijoitusvakuutuksiin.

EU:n säästödirektiivillä piti hoitaa korkotulojen verotus, mutta järjestelmässä on vuotoja.

Mielenkiintoinen piirre on esimerkiksi se, että Sveitsistä tuli aikaisemmin lähdeverosuorituksia Suomeen suomalaisten sijoitusten perusteella. Suoritukset loppuivat kuitenkin yhtäkkiä. Yli 170 miljoonaa euroa suomalaista pääomaa katosi Sveitsissä

jonnekin niin, ettei niiden lähdeverosuorituksia enää kerry. Syynä lienee se, että finanssimaailma kehittää jatkuvasti uusia tuotteita, jotka eivät kuulu säästödirektiivin piiriin.

Kansainväliseen sijoitustoimintaan liittyvä harmaa talous on kaiken kaikkiaan noin 700 miljoonaa euroa vuodessa. Sen lisäksi tulevat sellaiset veromenetykset, jotka aiheutuvat ulkomaille maksetuista osingoista. Suomalaisten osakeyhtiöiden osakkeista maksetaan vuosittain osinkoa 3,5 -4,5 miljardia euroa tuntemattomille sijoittajille ulkomaille. Periaatteessa näistä pitäisi maksaa 28 prosenttia veroa. Erilaiset verosopimukset mahdollistavat kuitenkin sen, että joihinkin maihin osingot siirtyvät kevyemmällä verotuksella tai sitten kokonaan ilman veroa.

Verohallitus on itsekin tutkinut asiaa ja todennut, että järjestelmässä voidaan välttää lähdeveroa kierrättämällä rahaa välikäsien kautta. Lähdeverotappiota kertyy Suomen valtiolle 300–600 miljoonaa euroa vuodessa.

Joukkovelkakirjalainojen korot ovat verovapaita ulkomaisille sijoittajille. Tällä hetkellä korkoja maksetaan noin 1,8 miljardia euroa vuodessa. Valtaosa tästä summasta maksetaan maihin, joiden kanssa Suomella ei ole verosopimusta, joten Suomesta ei myöskään lähde mitään tietoja koronsaajan kotivaltioon. Tämä tilanne ei vastaa todellisuutta, koska valtaosa Suomeen tehdyistä sijoituksista tulee maista, jotka ovat verosopimusten piirissä. Kysymys lienee tässäkin välikäsijärjestelyistä.

Suomikin tavallaan veroparatiisi

Suomi toimii omalla tavallaan veroparatiisivaltiona, joka suojaa ulkomaisia sijoituksia sallimalla niiden nimettömyyden.

Tärkeitä tekijöitä ovat valvonnan suppea kattavuus ja jatkuva säästäminen valvonnan resursseissa. Esimerkiksi valtiovarainministeriö tutkimukseemme antamassaan lausunnossa vastustaa lähes kaikkia lakimuutoksia ja korostaa, että asia pitää hoitaa valvontaa tehostamalla. Samaan aikaan VM kuitenkin leikkaa valvonnan resursseja valtion tuottavuusohjelman kautta.

Valvonnan kattavuus on heikko. Pienimmillä yrityksillä on 1/200-mahdollisuus joutua verotarkastuksen kohteeksi.

Verohallinnolta puuttuvat keinot valvoa täällä toimivia ulkomaisia yrityksiä. Kenelläkään ei ole vastuuta siitä, maksavatko näiden yritysten työntekijät veroja ja minne. Rikosprosessiin joutumisen todennäköisyys on erittäin pieni ja hyvin vaihteleva. Harmaan talouden hyväksikäyttäjät on käytännössä vapautettu rikosvastuusta.

Rikosprosessin keskimääräinen kesto on 6-7 vuotta, mikä on kohtuuttoman pitkä aika. Tärkeisiinkin talousrikoksiin syyllistyneillä on 60–70 prosentin mahdollisuus selvitä rötöksistään joutumatta vankilaan.

Tilaajavastuu?

Tilaajavastuulailla on omalta osaltaan pyritty vähentämään mm. rakennuslalla esiintyvää harmaata taloutta. Laki ei nimestään huolimatta edellytä sen suurempaa vastuuta vaan tekee tilaajasta vain "selvitysvelvollisen".

Lain perusteella määrättävät laiminlyöntimaksut ovat matalia. Lakia on myös helppo kiertää ottamalla käyttöön kotimaahan tai ulkomaille vastaperustettu uusi yhtiö. Esimerkiksi Viroon voi helposti perustaa yhtiön netin kautta ilman että tarvitsee käydä paikan päällä.

Suomen laki tuntee myös käsitteen "kiskonnantapainen työsyryntä", joka tarkoittaa työntekijän palkkojen ja etujen polkemisen heikompaa asemaa hyväksi käyttäen. Viiden vuoden aikana on oikeuteen asti saatu vain 18 tapausta. Langetetut rangaistukset ovat olleet pieniä verrattuna rikoksen kautta saatuun hyötyyn.

Harmaan talouden torjunta tuottava sijoitus

Työryhmän harmaata taloutta koskeva muistio sisältää yli 20 toimenpide-ehdotusta, joista osa sisältyy jo nykyiseen talousrikstorjuntaohjelmaan. Ongelmana on, että esimerkiksi Valtionvarainministeriö ei ole lämmennyt esitetyille lakimuutoksille.

Hallitus on sentään antanut jotain positiivisia merkkejä siitä, että harmaaseen talouteen ja talousrikollisuuteen suhtaudutaan jatkossa vakavammin. Tulossa on muun muassa rakennuslalle niin sanottu käännetty arvonnisjärjestelmä sekä mahdollisuus kerätä vertailutietoja luottolaitoksiin tehtävien tarkastusten avulla. Myös harmaan talouden selvityskeskus on perusteilla. Lisärahaa on luvattu niin oikeus- kuin sisäministeriölle. Ammattiliitoista esimerkiksi SAK on julkistanut oman ohjelmansa harmaan talouden torjumiseksi.

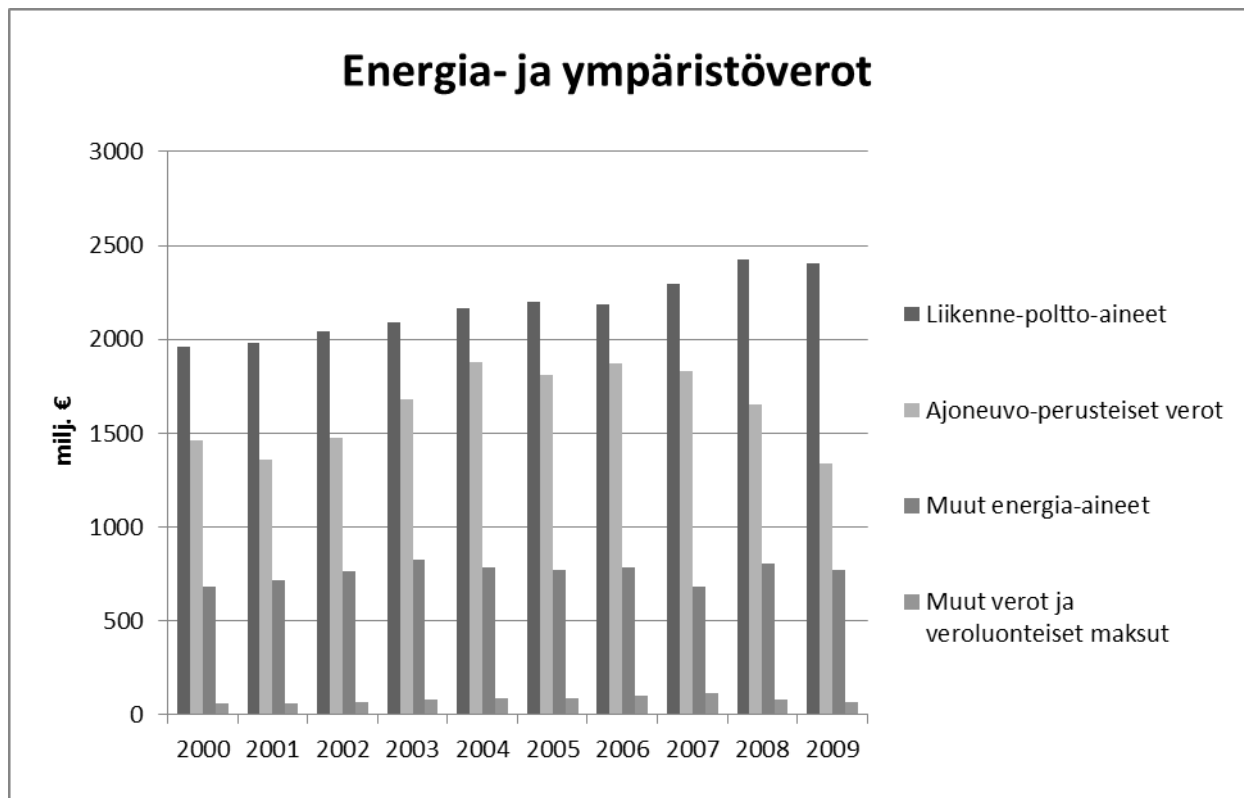
On syytä muistaa, että harmaan talouden torjuntaan käytetyt rahat eivät ole menoja vaan sijoituksia, jotka tulevat moninkertaisesti yhteiskunnalle takaisin.

Maija Hakanen, ympäristöpäällikkö:

Oikeudenmukaisuutta energia- ja ympäristöverotukseen

Energia- ja ympäristöveroiksi mielletään yleisesti liikennepolttoaineiden (benssiini, dieselöljy) ja ajoneuvojen verot, muiden energia-aineiden verot, jätevero sekä eräät muut vähäiset verot ja veroluonteiset maksut. Oheisesta taulukosta näkyy, minkälaisia tuloja näistä veroista kertyy. Vuonna 2009 energia- ja ympäristöveroilla kerättiin yhteensä 4,85 miljardia euroa, josta valtaosa oli liikenteeseen kohdistuvia veroja. Vuonna 2009 energia- ja ympäristöverot olivat 6,2 % verokertymästä.

Kuva. Energia- ja ympäristöverojen kertymä 2000-luvulla

Pääsyy energia- ja ympäristöverojen keräämiseen on ollut fiskaalinen eli niitä on kerätty lähinnä verotulojen vuoksi. Kun tuloveroa on haluttu keventää, tarvitaan korvaavia tulonlähteitä. Veroilla voi myös yrittää ohjata ympäristön kuormittamista ja luonnonvarojen kuluttamista ja esimerkiksi parantaa uusiutuvan energian kilpailukykyä. Ainakaan tähän asti harjoitetussa veropolitiikassa tämä peruste ei juuri ole painanut.

Viimekädessä energia- ja ympäristöverojen maksumiehiä ovat kotitaloudet. Lämpöön ja sähköön kohdistuvat verot rokottavat pahiten pienituloisia, vaikka kyse on

välttämättömyyshyödykkeistä. Myös liikenteeseen kohdistuvista veroista valtaosan maksavat oman auton ja joukkoliikenteen käyttäjät. Paljon energiaa kuluttava teollisuus ja esimerkiksi kasvihuoneviljely, saavat yleensä helpotuksia, toisin kuin pk- ja palveluyritykset. Kaupallisen lentoliikenteen polttoaineita ei veroteta. Jätevero kohdistuu vain kuntien kaatopaikkoihin, yksityisiä kaatopaikkoja ei veroteta.

Kataisen ”vihreä verouudistus”

Energiaverotusta koskeva lainsäädäntö muuttui vuoden 2011 alussa. Valtiovarainministeri Jyrki Kataisen esittämä muutos koskee lakeja nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta, sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta, ajoneuvoverosta sekä maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta.

Energiaverotus on muutoksen jälkeen entistä monimutkaisempi. Energiatuotteiden verotus koostuu energiasisältöverosta, hiilidioksidiverosta, huoltovarmuusmaksusta ja ajoneuvojen käyttövoimaverosta. Lämpöä ei veroteta, mutta lämmöntuotannon polttoaineita verotetaan. Sähköä verotetaan, mutta ei sähköntuotannon polttoaineita, mistä johtuen esimerkiksi uraania tai vesivoimaa ei veroteta lainkaan. Sähkövero on fiskaalinen ja nimeltään energiavero. Sähköverolla on kaksi veroluokkaa, teollisuudella alhaisempi II veroluokka.

Maakaasun nykyinen verohelpotus poistuu ja veroa korotetaan portaittain vuoteen 2015 mennessä. Turpeelle tulee portaittain vuoteen 2015 mennessä toteutettava matala fiskaalinen energiavero, joka ei perustu mitenkään sen energiasisältöön tai hiilidioksidin ominaispäästöön. Puun energiakäyttö säilyy energiaverotuksen ulkopuolella ja biokaasu edelleen verottomana.

Energiaveroja korotettiin, koska jostain piti saada lisää tuloja kun työnantajan KELA-maksu poistettiin. Energiaverotulot lisääntyvät vuositasolla noin 900 miljoonaa euroa. Kun samalla energiaintensiivisen teollisuuden energiaveron korotukset kompensoidaan noin 110 milj. eurolla ja maatalouden noin 30 miljoonalla eurolla, energiaverojen nettolisäys on noin 760 miljoonaa euroa.

Energiaverojen korotukset kohdistuvat lämmitys- ja voimalaitospolttoaineisiin eli kevyen ja raskaan polttoöljyn, kivihiilen ja maakaasun veroon sekä sähköveroon. Hiilidioksidipäästöjen painoarvo energiaverotuksessa kasvaa. Liikennepolttoaineiden verotus ei kiristy, vaikka liikennesektori on ainoa sektori, joka EU:ssa edelleen kasvattaa kasvihuonekaasupäästöjä. Bensiinin verotaso ei muutu lainkaan ja dieselöljyn veronkorotus kompensoidaan laskemalla henkilö- ja kuorma-autojen käyttövoimaveroa.

Uudistus suosii energiaintensiivistä teollisuutta, elinkeinoelämän kuljetuksia ja kasvihuoneviljelyä. Energiatuotteiden käyttöä teollisuuden prosesseissa ei veroteta. Kasvihuoneviljelyn energiaveropalautukset eivät kannusta uusiutuvan energian käyttöönottoon maataloilla. Ja valitettavasti nestemäisten biopolttoaineiden laatuporrastus toteutetaan tavalla joka tukee Nesteen palmuöljydieseliiä.

Maakaasu ja turve

Kataisen ”vihreäksi” mainostama verouudistus suosii turvetta ja heikentää maakaasun asemaa. Maakaasun nykyinen verohelpotus poistetaan ja maakaasun hinnan kohoaminen voi johtaa yhdistetyssä lämmön ja sähkön tuotannossa siihen, että kivihiilen ja turpeen polttaminen on kannattavampaa kuin maakaasun käyttäminen. Esimerkiksi Helsingissä olisi taloudellisesti kannattavampaa tuottaa energiaa Salmisaaren ja Hanasaaren kivihiiuvoimaloissa kuin Vuosaaren maakaasuvoimalassa. Kivihiiuvoimaloiden alhaisempi hyötysuhde vähentäisi lisäksi yhteistuotantosähköä 15 %, mikä puolestaan lisäisi erillisen sähköntuotannon tarvetta.

Pääkaupunkiseudulla ja Tampereella voimalaitosten ajojärjestyksen muutos lisäisi kivihiilen ja turpeen käytön kaksinkertaiseksi. Samalla hiilidioksidipäästöt lisääntyisivät neljänneksen ja ilmanlaatuun vaikuttavat lähipäästöt lisääntyvät.

Maakaasun veronkorotus vaarantaa sen käytön myös bussien polttoaineena. Maakaasu ja biokaasu ovat olleet ajokilometriä kohti halvimmat liikennepolttoaineet ottaen huomioon sekä ajoneuvon että polttoaineen hinta sekä ajoneuvovero. Kataisen uudistuksessa verotuksen ympäristöohjaavuutta heikennetään saattamalla fossiilinen dieselöljy kokonaiskustannuksiltaan halvimmaksi vaihtoehdoksi.

EU:n energiaverodirektiivissä turvetta ei ole määritelty lainkaan energiatuotteeksi, ja siksi sen verottamisesta päättäminen on jätetty jäsenvaltioiden omaan harkintaan. Kataisen uudistuksessa turpeelle tulee portaittain toteutettava matala fiskaalinen energiavero, joka ei perustu sen energiasisältöön tai hiilidioksidin ominaispäästöön. Veroa korotetaan kahdessa vaiheessa vuoteen 2015 mennessä. Turpeen verotaso vuonna 2011 on vain 10 % sen todellisesta, hiilidioksidin perustuvasta verotasosta ja vuonna 2013 edelleenkin vain 20 %. Jos turvetta verotettaisiin samalla tavalla kuin kivihiiiltä, merkitsisi se polttoturpeelle noin 19 €/MWh suuruista veroa (nyt tulossa on 3,9 €/MWh). Tämä tekisi turpeesta kilpailukyvyttömän kivihiiileen verrattuna.

Energiaverouudistuksen taloudelliset vaikutukset

Energiaverojen tuoton ennustetaan kasvavan kaikkien muutosten voimaan tultua noin 31 prosenttia.

Veromuutoksen välittömistä vaikutuksista ja kaukolämmön verorasituksesta kohdistuu elinkeinoelämälle 394 miljoonaa euroa ja kotitalouksille noin 332 miljoonaa euroa. Jos otetaan huomioon sekä KELA-maksun poisto että energiaverot, energiaintensiivinen teollisuus voittaa uudistuksessa. Energiaverojen korotus rasittaa enemmän palveluita (ml. kuntapalvelut) ja pk-sektoria.

"Ottaen huomioon ennustettu ansiotason nousu sekä ne verotusta ja sosiaaliturvaa koskevat ehdotukset, jotka ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti ehdotettavan veronkorotuksen kanssa, ei korotuksen vaikutusta voida pitää kohtuuttomana", todetaan hallituksen esityksen perusteluissa, vaikka öljy- tai sähkölämmitteisessä pientalossa

asumiskustannukset nousevat noin 250 euroa, kaukolämmitteisessä pientalossa 174—259 euroa (riippuen polttoaineesta) ja kaukolämmitteisessä kerrostalon 75 m2 asunnossa 72—99 euroa vuodessa.

Uusiutuvan energian tuet

Koska energiaverouudistus ei merkittävästi tue ympäristön ja ilmastomuutoksen kannalta hyvien energia-aineiden kilpailukykyä suhteessa fossiilisiin polttoaineisiin, on tarpeen tarkastella onko hallitus ottanut käyttöön muita keinoja tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Käyttöön tulee syöttötariffijärjestelmä tuulivoimaan, biokaasuun ja puupolttoaineeseen perustuvalla sähköntuotannolle, jossa tuottajat saavat 12 vuoden ajan tukea tuotantokustannusten ja markkinahinnan välisen erotuksen kattamiseksi. Tämä on hyvä asia, mutta uudistuksen toteuttamistapaan liittyy myös ongelmia. Käyttöön otettavat sähköntuotannon korkeat tehorajat syrjivät pientuottajia, ja lisäksi tukijärjestelmään hyväksytään voimalaitoksia vain kunnes asetettu uusiutuvien energialähteiden lisäystä koskeva tavoite on saavutettu. Tavoitteet ovat etenkin tuulivoiman osalta matalat.

Syöttötariffijärjestelmän ulkopuolelle esimerkiksi tehorajan alhaisuuden vuoksi jäävästä tuulivoimalla, biokaasulla, metsähakkeella, vesivoimalla ja kierrätyspolttoaineella tuotetusta sähköstä maksetaan edelleen kiinteää tukea, joka on kuitenkin merkittävästi alhaisempi kuin syöttötariffi. Vuoden 2011 budjetissa tuotantotukeen on varattu 55,35 miljoonaa €. Pienpuun energiatukeen vuodelle 2011 esitetään 13,5 miljoonaa €, millä korvataan aikaisemmat, kestävän metsätalouden rahoituslain nojalla myönnettävät energiapuun korjuun ja haketuksen tuet.

Mauri Pekkarisen mukaan uusiutuvan energian käytön tukemiseen käytetään vuoteen 2020 mennessä runsaat 300 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi investointituet ovat noin 100 miljoonaa euroa vuodessa. Summat tuntuvat suurilta, mutta toisaalta on hyvä muistaa että Suomen päästökauppalaskun arvioidaan muutosten jälkeen vuonna 2020 olevan pienentynyt liki 200 miljoonalla eurolla vuodessa. Pekkarisen lupaamasta 400 miljoonasta ollaan vielä kaukana vuonna 2011, jolloin erilaiset ilmastomyötäiset energiatuet ovat vain noin 175 miljoonaa euroa:

energiatuki	63,8 milj. €
Kioton mekanismit	11,5 milj. €
uusiutuvan energian tuotantotuki	55,4 milj. €
pienpuun energiatuki	13,5 milj. €
<u>lämmitystapamuutokset</u>	<u>30,0 milj. €</u>
yhteensä	174,15 milj. €

Minkälainen olisi oikeudenmukainen energia- ja ympäristöverotus?

Tarvitaan yhteiskunnallisesti oikeudenmukainen energiaverotus, joka kohdistuu oikeudenmukaisesti eri väestöryhmiin, ei lisää välttämättömyyskulutuksen veroja eikä kasvata pieni- ja keskituloisten verorasitusta vaan rankaisee kerskakulutusta. Tällainen uudistus siirtää tulonjakoa työvoiman hyväksi pääoman kustannuksella ja työn tuottavuuden kasvun hyötyjä palveluiden tuottamiseen.

Oikeudenmukainen energiaverotus tekee työn kannattavammaksi kuin luonnonvarojen ja energian tuhlaavan kulutuksen. Tästä hyötyvät työllistävät ja vähemmän energiaa kuluttavat tuotannonalat, kuten elektroniikka- ja elintarviketeollisuus. Myös korjaaminen olisi kannattavampaa kuin uuden ostaminen. Se myös parantaa ympäristön tilaa ja ohjaa energiankulutusta uusiutuviin energialähteisiin.

Kotitalouksiin kohdistuva energiavero on välttämättömyyshyödykkeeseen kohdistuva tasavero, joka tulee kompensoida pieni- ja keskituloisille. Se voidaan tehdä esimerkiksi perusturvaa parantamalla, nostamalla verotettavan tulon alarajaa ja alentamalla välttämättömyyshyödykkeisiin kuten ruokaan kohdistuvaa arvonlisäveroa. Tällaisten kompensatioiden rahoitus voidaan järjestää esimerkiksi kiristämällä pääomatulojen ja suurten tulojen verotusta ja verottamalla ns. windfall-voitot yhteiskunnalle. Päästökaupan sijasta on myös kansainvälisesti syytä ottaa käyttöön energiaveroja, jotka kohdistetaan oikeudenmukaisella tavalla.

Haja-asutusalueilla asuville sekä tietyille ammattiryhmille tulee kompensoida liikennepolttoaineiden verotusta. Työllistävien pienten ja keskisuurten yritysten työnantajamaksuja voidaan alentaa. Teollisuudelta ja kasvihuoneviljelyltä tulee poistaa energiaverojen palautukset.

Verotus ei ole Suomessa oikeudenmukaista.

Eniten veroja suhteessa tuloihinsa maksavat työttömät ja sosiaaliturvan varassa elävät. Vähimmällä pääsevät suurten pääomatulojen saajat.

Suomessa on siirrytty pitkälle kohti tasaveroa. Verotuloista enää alle kymmenen prosenttia kootaan progressiivisilla valtion tuloveroilla.

Samaan aikaan kun suurituloisten ja suuryhtiöiden verotusta on kevennetty, on pienituloisiin raskaimmin kohdistuvia kunnallisia ja välillisiä veroja kiristetty.

Suomen kommunistinen puolue esittää uutta, oikeudenmukaisempaa suuntaa verouudistukselle.

SKP:n veroaloitteen ohella tässä vihkosessa julkaistaan Olli Savelan, Pertti Honkasan, Markku Hirvosen ja Maija Hakasen artikkelit verotuksen uudistamisesta. Ne perustuvat heidän alustuksiinsa SKP:n ja DSL:n järjestämässä veroseminaarissa.

Julkaisija:

Suomen kommunistinen puolue

www.skp.fi

Helmikuu 2011